ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΒΥΡΩΝ

ΒΥΡΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΟΔΟΣ ΑΙΟΛΟΥ ΑΡΙΘ. 1.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ	ΕΤΟΣ Δ'—ΤΟΜΟΣ Ε'.—ΦΥΛΛΟΝ 5.	ΕΚΑΣΤΟΝ ΦΥΛΛΟΝ
ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.	20 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1880.	ΤΙΜΑΤΑΙ ΛΕΠΤΩΝ 20.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μιραβώ, βίος καὶ πολιτεία αὐτοῦ, ὑπὸ Κ. Γ. Ξένου. — Α. Ε. Παπαδάκη, Κρητικὴ ἱστορία, Σταυρούλης Νιώτης — Βιβλιοκρισία.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΣ - Μελέτη ἐπὶ τοῦ Σαίξπηρ, ὑπὸ Κ. Γ. Ξένου.

ΜΙΡΑΒΩ

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΑΥΤΟΥ. [1])

Τὸ περὶ τῶν ἰδιοσφραγίστων διαταγμάτων καὶ τῶν φυλακῶν τοῦ Κράτους ἔγραψεν ὁ Μιραβώ, ἐνῷ ἀκόμη εὑρίσκετο δεσμώτης ἐν ταῖς φυλακαῖς τοῦ Βαινσαίν. Ὁ ὑπ' αὐτοῦ υἱοθετηθεὶς Λουκᾶς Μοντινύ, ὅστις συνέλεξεν ἐπιμελῶς κατὰ τὸν Vermorel [2]) ὅ,τι ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ δημοσιευόμενον ὅπως ἀναδείξῃ τὸν εὐεργέτην του, σημειοῖ ὅτι τόσον ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ ὅσον καὶ ἐν τῷ περὶ δεσποτείας, ὁ ἀναγινώσκων ἐννοεῖ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸν ἀγῶνα τοῦ γράφοντος, ὅπως ἀποδείξῃ, οὐχὶ μόνον διὰ σειρᾶς συλλογισμῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ πληθύος ἱστορικῶν μνημείων, τὸ παράνομον τῶν κατ' ἀρέσκειαν τούτων καὶ ἄνευ προηγουμένης ἀνακρίσεως δίκης καὶ καταδίκης ἢ δημοσιεύσεως, συλλήψεων καὶ φυλακίσεων. Ταῦτα φαίνονται εἰς ἡμᾶς σχεδὸν ἀπίστευτα σήμερον. Καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ ἡ ἐπανάστασις διὰ νὰ καταρρίψῃ τὸ παράνομον τοῦτο τοῦ ἡγεμόνος προνόμιον! Εἰς ἐποχὴν τοιαύτην, οἵα ἡ πρὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἦτο ἀληθῶς ῥιψοκίνδυνον τὸ τόλμημα τοῦ Μιραβώ, ὅστις ἐπεχείρει διὰ τοῦ ἔργου τούτου νὰ καταδείξῃ πόσον ἀντίκειται εἰς τὸ δίκαιον τὸ βασίλειον τοῦτο προνόμιον, δι' οὗ ὁ πολίτης ἠδύνατο νὰ καταστῇ δεσμώτης δυνάμει μιᾶς ἐσφραγισμένης ἐπιστολῆς καὶ ἄνευ ἄλλης τινὸς δικαστικῆς διατυπώσεως. Ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη ἦτο ἀπόφασις ἐκτελεστὴ καὶ ἔνταλμα συλλήψεως συγχρόνως.

Ἡ περιγραφὴ τῶν σκληροτήτων τῶν ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Βαλουᾶ βασιλέων καὶ ἰδίωστοῦ Λουδοβίκου ΙΑ' πρὸς τοὺς διὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα φυλακισθέντας χρησιμεύει ὡς πρόλογος εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἐν Βαινσαὶν κρατουμένου. Ἐξετάζων ἔπειτα μετὰ φιλοσοφικῆς τῳόντι βαθύτητος τὴν γένεσιν τῶν κοινωνιῶν, τὰς ἀρχὰς τοῦ φυσικοῦ δικαίου καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ δικαιώματος τοῦ τιμωρεῖν ὁ Μιραβὼ, καταδείκνυσι πόσον αἱ φυλακίσεις αὗται εἶναι φοβερώτεραι πάσης ἄλλης βίας καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν αἱματηρῶν ποινῶν.

Νομίζουσί τινες ὅτι αἱ αὐθαίρετοι αὗται καθείρξεις εἰσὶν ἀναγκαῖαι ἐν πάσῃ πολιτείᾳ καὶ διὰ τοῦτό εἰσι καὶ νόμιμοι, ἀλλ' ὁ Μιραβὼ προέθετο ν' ἀποδείξῃ ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον, ὅτι παράνομοι ἀπολύτως οὖσαί εἰσι μᾶλλον ἐπιβλαβεῖς καὶ ὀλέθριοι ἢ ἀγαθοῦ τινος πρόξενοι καὶ ἐπιτίθεται κατὰ τῆς ἀχαλινώτου δεσποτείας καὶ καταπολεμεῖ τὸν Μοντεσκιὲ, ὅστις πιστεύει ἔτι εἴς τινας περιστάσεις ἡ ἄρσις τῆς ἐλευθερίας καθίσταται ἀναγκαία. Αἱ ἰδιοσφράγιστοι ἐπιστολαὶ ἀπειλοῦσι μᾶλλον τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτὰς ἢ τοὺς καθ' ὧν ἐκδίδονται καὶ δύνανται καὶ τοὺς μὲν καὶ τοὺς δὲ νὰ στερήσωνται παντὸς ὅ,τι ἔχουσι. Δι' αὐτῶν συγχέεται ὁ ἀθῶος μετὰ τοῦ ἐνόχου, ἰδοὺ διατὶ ὀφείλουσι νὰ καταργηθῶσι. Εἶναι ψεῦδος τὸ ἐπιχείρημα ὅτι σώζουσι τὴν τιμὴν τῆς οἰκογενείας ἀφαρπάζοντα ἀπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν δικαστηρίων καὶ τὴν δημοσιότητα τοὺς ἐνόχους.

Ἰδοὺ ἀρχαὶ, ἀληθῶς νέαι διὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, τὰς ὁποίας καθιεροῖ ὁ ἐλεγχόμενος ὑπὸ τῶν συγχρόνων του Μιραβὼ καὶ ἀποστρεφόμενος ὡς ἐν ἐπιλόγῳ πρὸς τὸν υἱόν του, ὅστις ὅμως δὲν ὑπῆρχε πλέον καὶ ὁ πατήρ του τὸ ἠγνόει ἀκόμη·— Καὶ σὺ, ὦ υἱέ μου—ἐπιλέγει—σὺ, τὸν ὁποῖον μόνον βρέφος ἐν τῇ κοιτίδι περιέπτυξα εἰς τὰς ἀγκάλας μου, σὺ οὔτινος ἔδρεξα μὲ δάκρυα τὰ τρέμοντα χείλη, καθ' ἣν ἡμέραν μὲ συνελάμβανον, καὶ ἔθλιβον ἐπὶ τῆς καρδίας μου, ὡς ἐὰν προεμάντευον ὅτι δὲν θά σε ἐπανίδω, ἐλάχιστα ἔχω δικαιώματα ἐπὶ τῆς ἀγάπης σου, διότι οὐδὲν ἔπραξα διὰ τὴν ἀνατροφήν σου καὶ τὴν εὐτυχίαν. Μὲ ἀφήρπασαν ἀπὸ τῶν τερπνῶν τούτων ἀπολαύσεων· οὕτω δὲν εἰξεύρεις ἐὰν θὰ ἤμην καλὸς πατήρ. Ἀλλ' ἀδιάφορον· ὀφείλεις τὰ πάντα εἰς σὲ αὐτὸν καὶ ὀφείλεις ἐνώπιον τῶν τέκνων σου νὰ σέβησαι τὴν μνήμην μου. Ὅταν ἀναγνώσῃς ταῦτα ἐγὼ δὲν θὰ ὑπάρχω ἴσως· ἀλλὰ θὰ εὕρῃς ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ὅ,τι μοὶ ἦτο πολυτιμότατον, τὸν ἔρωτα τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τὸ κατὰ τῆς τυραννίας μῖσος.

Ὁ Μιραβὼ ἐπολέμησε συγχρόνως κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Γαλλίαν (1785), ἀλλὰ μετὰ μανίας ἀληθοῦς, τοὺς καπηλευομένους ἐν τοῖς χρηματιστηρίοις τὰς μετοχὰς τῶν διαφόρων Τραπεζῶν ἢ Ἑταιριῶν. Ἦτό τι καινοφανὲς τοῦτο διὰ τὴν Εὐρώπην. Ὁ λαὸς δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐννοήσει τὰ μηχανεύματα τῶν ἐπιτηδείων, οἵτινες ἀνύψουν καὶ κατεβίβαζον τὴν ἀξίαν τῶν Γραμματίων τούτων. Ὁ Μιραβὼ ἀνέσυρε τὸ παραπέτασμα καὶ ἀπεκάλυψε τὸν δόλον.

Ἀπό τινων ἐτῶν, ἰδίως ἕνεκεν τοῦ Ἀμερικανικοῦ πολέμου, τὸ δημόσιον χρέος τῆς Γαλλίας εἶχεν αὐξήσει. Οἱ ἐπιζητοῦντες τὰ κέρδη ἀνεπώλουν τὰς ὁμολογίας, καὶ μετέβαλλον ἐπιτηδείως τοὺς ὅρους τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως. Τὰ δημόσια χρέη δὲν ἦσαν τὰ μόνα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐτελεῖτο ἡ αἰσχρὰ αὕτη ἐμπορία. Ἐκτὸς αὐτῶν ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι ἰδιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις, αἵτινες ἀπερρόφουν τὰ κεφάλαια τοῦ λαοῦ. Τοιαῦται ἦσαν ἡ Caisse d' escompte, ἡ Τράπεζα τοῦ San-Carlo, καὶ ἡ Ἑταιρία τῶν ὑδάτων. Ἡ πρώτη ἱδρύθη τὸ 1779 ὑπὸ τοῦ Τυργὼ καὶ ἀληθῶς παρέσχε τὰς ἀρίστας ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ὑπεισῆλθον οἱ κάπηλοι καὶ ἡ τιμὴ τῶν μετοχῶν της ὑψώθη ὑπερόγκως. Ὁ Μιραβὼ ἤγειρε πρῶτος φωνήν.

Ἡ Τράπεζα τοῦ San-Carlo εἶχεν ἱδρυθῆ ἐν Μαδρίτῃ ὑπὸ τοῦ Cabarrus τὸ 1782. Αἱ μετοχαὶ αὐτῆς χάρις εἰς τοὺς καπήλους διῆλθον τὰ Πυρρηναῖα καὶ ἦσαν μᾶλλον ἐπιζήτητοι ἐν Γαλλίᾳ ἢ ἐν Μαδρίτῃ, διότι οἱ Ἱσπανοὶ φρονιμότεροι δὲν ἀνεβίβαζον τὴν ἀξίαν των μετὰ τῆς ταχύτητος τῶν πρώτων.

Ἡ τρίτη Ἑταιρία φαίνεται ὅτι κατ' ἀρχὰς ἠπατήθη εἰς τοὺς ὑπολογισμούς της. Αἱ μετοχαί της, ὧν ἡ ἀρχικὴ ἀξία ἦτο 1, 200, λίβραι (ἢ φράγκα), ἐξέπιπτον καθ' ἑκάστην. Ἡ Κυβέρνησις ἦλθε τότε εἰς βοήθειάν της ἀγοράζουσα αὐτὴ ἑκατὸν μετοχάς. Καὶ ἰδοὺ τὴν ἐπιοῦσαν, μόλις τοῦτο ἐγένετο γνωστὸν ἐν τῷ Χρηματιστηρίῳ, αἱ τιμαὶ τῶν μετοχῶν της τετραπλασιάζονται. Ὁ Μιραβὼ διαβλέπων τὸ βάραθρον, τὸ ὁποῖον ἠνοίγετο, ἔγραψεν ὁλοκλήρους Φιλιππικοὺς κατὰ τῶν καπήλων τούτων,

(1) Συνέχεια ἴδε Φύλλον Γ'.

2) Mirabeau. Sa vie et ses opinions. — Iom Ip. 161.

διὰ τοὺς δόλους ὅμως τῶν ὁποίων οὐδέποτε ἐθεώρησεν ὑπεύθυνον τὴν Ἑταιρίαν, καὶ ἤθελε μᾶλλον νὰ προφυλάξῃ αὐτὴν ἢ νὰ καταγγείλῃ εἰς τὴν δημοσίαν γνώμην. Αἱ κατ' αὐτοῦ ἀποστροφαὶ τοῦ Βωμαρσαὶ, ἑνὸς τῶν διευθυντῶν τῆς Ἑταιρίας ταύτης, ἦσαν ἑπομένως ἄδικοι.

Ἐδῶ συνδέεται τὸ ζήτημα τοῦ ὑπουργοῦ Καλῶν. Ἡ ἀπολογία τοῦ Μιραβῶ εἶναι ἀρκοῦσα δικαιολογία. Ἐν ὅσῳ ὁ Καλὼν δὲν ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς φατρίας καὶ τῶν καπήλων, εὑρίσκεν ὠφέλιμον τὸν πόλεμον, ὃν ἤγειρεν ὁ Μιραβῶ, ἀλλ' ἅπαξ ἑνωθεὶς μετ' αὐτῶν ἠθέλησε νὰ τῷ ἐπιβάλῃ σιωπὴν καὶ ὁ Μιραβῶ δὲν ὑπήκουσεν· ἀπ' ἐναντίας ἐφώναζε πλειότερον. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν προσεπάθησε κατ' ἀρχὰς περιποιούμενος νὰ προσελκύσῃ εἰς τὰ σχέδιά του τὸν Μιραβῶ, ἀλλ' οὗτος ἐνῷ ἠδύνατο νὰ σιωπήσῃ, προετίμησε μᾶλλον νὰ καταδείξῃ συνέχοχον τὸν ὑπουργὸν τῆς καπηλείας, ἔστω καὶ ἂν διὰ τοῦτο ἔμελλε νὰ ὑποστῇ τὴν ἐκουσίαν ἐξορίαν εἰς τὰς Γερμανικὰς πόλεις ἐξ ὑπαμοιβῆς, καὶ νὰ στήσῃ τὴν ἕδραν του ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον ἐν Βερολίνῳ.

(ἕπεται συνέχεια)

Κ. Γ. ΞΕΝΟΣ.

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Ε. ΠΑΠΑΔΑΚΗ

ΚΡΗΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΣΤΑΥΡΟΥΛΗΣ ΜΙΧΑΗΛ ΝΙΩΤΗΣ

ὁπλαρχηγὸς Μυλοποτάμου

1803 + 1875

Ἡ ἐπαρχία Μυλοποτάμου, καὶ προγενέστερον Αὐλοποτάμου, μία τῶν τερπνοτέρων πλουσιωτέρων καὶ μεγαλειτέρων ἐπαρχιῶν τῆς τιμηέσσης [1]) Κρήτης, ἀνήκουσα τῷ τμήματι Ρεθύμνης, ἐκτείνεται, κατὰ μῆκος ἐπὶ τῆς ἀρκτικῆς παρχλίας, συνορεύουσα πρὸς Ἀνατολὰς μὲν τῇ ἐπαρχίᾳ Μαλεβυζίου (Κνωσσῷ), πρὸς μεσημβρίαν δὲ τῇ νεφελογείτονι Ἴδῃ καὶ τῇ συνορείᾳ τῶν πρὸς δυσμὰς αὐτῆς ὀρέων. Ἡ ἐπαρχία αὕτη περιέχουσα ἐρείπια τῶν ἀρχαίων πόλεων Ἐλεύθερνα καὶ Ὀαξὸς, εἶχε [2]) καὶ ἔχει ἴδιον Ἐπίσκοπον· ὀρεινὴ οὖσα, ἰδίᾳ κατὰ τὸ Ἀνατολικὸν μέρος, ἀνέδειξε καὶ ἀνεδείκνυσι ἄνδρας ἀλκίμους, ἐλεύθερον ἀεὶ φρόνημα ἔχοντας καὶ διαπρέψαντας καθ' ὅλην τὴν σειρὰν τῶν μακρῶν Κρητικῶν ἀγώνων κατὰ τῶν ἐπιδρομέων καὶ κατακτητῶν αὐτῆς· ὡς ὀρεινὴ δὲ καὶ ἐπίκκιρον θέσιν ἔχουσα, παρέχει ἄσυλον τοῖς κατοίκοις τῶν πέριξ αὐτῆς ἐπαρχιῶν ἐν καιρῷ τῶν ἐπαναστάσεων. Μεταξὺ τῶν διαπρεψασῶν οἰκογενειῶν κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1821, 41, 66, 78 κατατακτέον καὶ τὴν τοῦ Σταυρούλη Νιώτη ἐκ τοῦ χωρίου Ἀνώγεια, οὗ οἱ κάτοικοι καὶ ἀνδρειότατοι εἰσὶ καὶ ὠκυποδέστατοι πάντων τῶν Κρητῶν, λαβόντες κατὰ τὴν τριετῆ τοῦ 1866 ἐπανάστασιν τὴν ἐπωνυμίαν *ἐλαφροὶ ἱππεῖς*· ἐκτὸς τῶν δύο τούτων προσόντων, σπουδαίων ὄντων, τὸ χωρίον Ἀνώγεια δύναται νὰ παρατάξῃ 600 ἄνδρας ἐν ὥρᾳ μάχης ἐκλεκτούς, οὓς οὐδεν ἕτερον χωρίον ἴσως.

Οἱ Σκουλάδες [3]), οἱ Σπόκαι, οἱ Πλεύραι, οἱ Ξετρύπαι, οἱ Παλμέται, ὁ Γ. Σπιθούρης κλπ. σπουδαιότατον μέρος εἰς τὰς κατὰ καιροὺς ἐπαναστάσεις λαβόντες καὶ εἰκότως τιμηθέντες ὑφ' ἁπάσης τῆς Κρήτης, εἰσὶν ἐκ τῶν Ἀνωγείων. Ἀλλ' οἱ ἀγῶνες αὐτῶν καὶ τόσων ἄλλων ἐκλεκτῶν ἀνδρῶν ἐναυάγησαν πρὸ τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης τῶν διπλωματῶν, κρατούντων ἔτι ὑπὸ ζυγὸν τόπον, ἐπανειλημμένως καὶ μετ' ἀρθονίας ἀποδείξαντα, ὅτι κέκτηται τὴν δύναμιν τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ὅτι ἄξιος κρείττονος τύχης ἐστίν· ἀλλὰ τὸ δίκαιον, μεθ' ὅλους τοὺς φραγμοὺς, οὓς ἐνώπιόν του θέτουσι, θὰ θριαμβεύσῃ ἡμέραν τινά· ὁ πολιτισμὸς καὶ αἱ ἀρχαὶ τοῦ αἰῶνος τούτου ἀδύνατον νὰ μὴ κατισχύσωσιν.

Ὁ Σταυρούλης Νιώτης ἐγεννήθη τὸ 1803, ἐποχὴν μαύρης δουλείας καθ' ὅλον τὸ γένος καὶ ὅτε τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα ὑπῆρχε μόνον εἰς τὰς βιβλιοθήκας τῶν φιλομούσων· ὁ ἐν Κρήτῃ μάλιστα ζυγὸς ἦν βαρύτερος [4]) σχεδὸν τῶν λοιπῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν, καὶ τοῦτο ἐγένετο ἵνα μὴ δυνηθῶσιν οἱ Κρῆτες νὰ ἐπαναλάβωσι τοὺς ἀγῶνας αὐτῶν κατὰ τῆς τυραννίας· παρατηροῦμεν δὲ ὅτι, ἔνθα οἱ κάτοικοι ἀνδρεῖοι ἦσαν ἢ ῥοπὰς εἶχον πρὸς τὰς ἐπαναστάσεις, ἐκεῖ ἐπέπιπτεν ὅλος ὁ ὄγκος τῆς τουρκικῆς τυραννίας ἵνα ἐξαντλήσῃ τοὺς ἀντιπάλους του. Ἡ Κρήτη καὶ ἡ Ἀλβανία παρέχουσιν ἡμῖν τὸ παράδειγμα τοῦτο· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι μετὰ ζήλου καὶ ὑπομονῆς ὑπενέμευον τοῦτον, τὴν ἡμέραν καραδοκοῦντες τῆς γενικῆς ἐξεγέρσεως· ἡ ἡμέρα αὕτη ἐξ ἀπείρων σημείων ἤρξατο ἀναφαινομένη, νουνεχῶν καὶ δραστηρίων ἀνθρώπων, πρόγραμμα αὐτῶν ἀναγραψάντων τὴν ἀνάστασιν τοῦ γένους, ἐνεργούντων καὶ ἐπισπευδόντων τὴν ἐμφάνισιν αὐτῆς. Ἡ Κρήτη, καίτοι μακρὰν τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος εὑρισκομένη, καίτοι ἔχουσα πληθυσμὸν ἀνώτερον τοῦ τουρκικοῦ κατὰ μικρὸν βαθμόν, (125 χιλ. Τοῦρκοι καὶ 140 χιλ. Ἕλληνες), καίτοι οἱ Τοῦρκοι ἦσαν μαχιμώτατοι, δυνάμενοι 20 χιλ. ἐξ αὐτῶν νὰ ἐπιμῷσιν εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν κάλλιστα ὡπλισμένων, καίτοι ἰσχυρῶς κατεχομένη ὑπὸ τῶν Τούρκων, καίτοι ἄοπλος καὶ οὐδαμόθεν ἐπικουρίας ἀναμένουσα, καίτοι εὑρισκομένη ἐγγύτερον πάσης ἄλλης ἑλληνικῆς χώρας, τῇ Αἰγύπτῳ, ἐξ ἧς οἱ στόλοι τῆς Ἀρκῆς ὡρμῶντο, δὲν ὤκνησεν ἀλλὰ προθύμως τὴν σημαίαν τῆς ἀνεξαρτησίας ὕψωσε κηρύξασα τὴν ἐλευθερίαν της. Εἰς τὸν λαμβάνοντα ὑπ' ὄψει τὰς περιστάσεις ταύτας ἡ ἐπανάστασις τῆς Κρήτης δὲν δύναται ἢ νὰ προξενήσῃ βαθυτάτην ἐντύπωσιν· ἀποδεικνύουσιν αὕτη τὸ φιλελεύθερον τῶν κατοίκων αὐτῆς καὶ τὴν μεγίστην αὐτῶν ἐθελοθυσίαν· ἀποδείκνυσιν, ὅτι πρὸ τῶν καθολικῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους, οἱ Κρῆτες οὐδέποτε ἐλογίσαντο τὰ ἴδια· καὶ δι' αὐτὸ βλέπομεν αὐτοὺς ἀεὶ προμαχοῦντας μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου ἢ ἐν Κρήτῃ εὑρισκομένους, ἢ ἐν Κωνστ/πόλει, [1]) ἢ ἐν Φαλήρῳ, ἢ ἐν Τριπόλει καὶ Πύλῳ καὶ ἀλλαχοῦ ἔνθα τὸ συμφέρον τοῦ ἔθνους ἐκάλει αὐτούς.

Ἤρξατο λοιπὸν καὶ ἐν Κρήτῃ ἡ ἐπανάστασις κατὰ Μάϊον τοῦ 1821 ἀρ' οὗ πρότερον καθηγιάσθη διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἐπισκόπου Μελχισεδὲκ καὶ τῶν λοιπῶν 11 τῆς νήσου ἐπισκόπων καὶ ἄλλων κληρικῶν καὶ ἀρκετῶν προκρίτων τῶν πόλεων Ῥεθύμνης, Ἡρακλείου καὶ Χανίων, καὶ ἡ πρώτη μάχη ἐγένετο περὶ τὴν θέσιν Λούλον καὶ ἡ πρώτη συνέλευσις τῶν Κρητῶν συνῆλθεν εἰς τὰ δυσκατάβλητα Σφακία ἔνεκα τοῦ ναυτικοῦ αὐτῶν ἔχοντά τινα ὅπλα καὶ λοιπὰ πρὸς πόλεμον ἐπιτήδεια. Ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀνεφάνησαν μέγιστα κωλύματα θερον τῶν κατοίκων αὐτῆς καὶ τὴν μεγίστην αὐτῶν ἐθελοθυσίαν· ἀποδείκνυσιν, ὅτι πρὸ τῶν καθολικῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους, οἱ Κρῆτες οὐδέποτε ἐλογίσαντο τὰ ἴδια· καὶ δι' αὐτὸ βλέπομεν αὐτοὺς ἀεὶ προμαχοῦντας μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου ἢ ἐν Κρήτῃ εὑρισκομένους, ἢ ἐν Κωνστ/πόλει, [1]) ἢ ἐν Φαλήρῳ, ἢ ἐν Τριπόλει καὶ Πύλῳ καὶ ἀλλαχοῦ ἔνθα τὸ συμφέρον τοῦ ἔθνους ἐκάλει αὐτούς.

Ἤρξατο λοιπὸν καὶ ἐν Κρήτῃ ἡ ἐπανάστασις κατὰ Μάϊον τοῦ 1821 ἀρ' οὗ πρότερον καθηγιάσθη διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἐπισκόπου Μελχισεδὲκ καὶ τῶν λοιπῶν 11 τῆς νήσου ἐπισκόπων καὶ ἄλλων κληρικῶν καὶ ἀρκετῶν προκρίτων τῶν πόλεων Ῥεθύμνης, Ἡρακλείου καὶ Χανίων, καὶ ἡ πρώτη μάχη ἐγένετο περὶ τὴν θέσιν Λούλον καὶ ἡ πρώτη συνέλευσις τῶν Κρητῶν συνῆλθεν εἰς τὰ δυσκατάβλητα Σφακία ἔνεκα τοῦ ναυτικοῦ αὐτῶν ἔχοντά τινα ὅπλα καὶ λοιπὰ πρὸς πόλεμον ἐπιτήδεια. Ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀνεφάνησαν μέγιστα κωλύματα

1) Τῆς Κ/πόλεως ἁλούσης, φονευθέντος ἐνδόξως τοῦ τελευταίου τῶν Παλαιολόγων καὶ πάσης ἀντιστάσεως ἐκλειψάσης, ἐρ' ἑνὸς μόνου πύργου τοῦ Βασιλείου Λέοντος καὶ Ἀλεξίου, ἐκυμαίνετο ἡ ἀετοφόρος τοῦ Κωνσταντίνου σημαία· οἱ ἄνδρες οἱ ἐν τῷ πύργῳ ἐκείνῳ μαχόμενοι ἦσαν Κρῆτες· αὐτοὶ παρέτεινον τὴν ζωὴν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ· ἦτο 2 μ.μ. ὅτε οἱ νικηφόροι Τοῦρκοι δὲν ἠδύναντο νὰ κυριεύσωσι τὸν Πύργον· οἱ Κρῆτες οὔτε παρεδίδοντο οὔτε ἔφευγον, ἐν ᾧ ἠδύναντο, ἔχοντες πλοῖον, καὶ ἐν ᾧ ὅλα τὰ ἐξελθόντα τοῦ λιμένος πλοῖα ἐσώθησαν. Ἡ ἔκτακτος αὕτη ἀντίστασις τῶν Κρητῶν καὶ ἡ ἐπιμονὴ ἀνηγγέλθη τῷ κατακτητῇ Μεχμὲτ Β'. ὅστις θαυμάσας τὴν ἀνδρείαν τῶν Κρητῶν διέταξε νὰ παύσῃ ἡ κατ' αὐτῶν προσβολὴ καὶ νὰ προτείνωσιν αὐτοῖς νὰ ἐξέλθωσι τοῦ Πύργου μετὰ τῶν τιμῶν τοῦ πολέμου ἢ ὡς λέγει ὁ ἱστορικὸς Φραντζῆς «ἐλεύθεροι αὐτοί τε καὶ ἡ ναῦς αὐτῶν »καὶ πᾶσα ἡ ἀποσκευὴ ἣν εἶχον καὶ οὕτως »γενομένων πάλιν μόλις ἐκ τοῦ πύργου τού»τους ἔπεισαν ἀπελθεῖν». Καὶ οὕτως οἱ Κρῆτες ἔλαβον τὴν ὑψίστην τῶν τιμῶν νὰ παρατείνωσι τὴν ἀντίστασιν, νὰ ἐξέλθωσι μετὰ τῶν τιμῶν τοῦ πολέμου καὶ νὰ σώσωσι τὴν τελευταίαν αὐτοκρατορικὴν ἑλληνικὴν σημαίαν νικηφόρον.

2) Νεαρ. Λεόν.

3) Εἰς τούτων ὁ Μιχαὴλ ἀρχηγὸς τοῦ Ἀνα. Τμήματος κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1858, 1866, 1878, ὁ ἄριστος τῆς οἰκογενείας, διακρινόμενος ἐπὶ νοημοσύνῃ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὐπαίδευτος, ἀπέθανεν ἐνταῦθα τὸν παρελθόντα Ἀπρίλιον τιμηθεὶς πρὸ τοῦ θανάτου του ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Κουμουνδούρου διὰ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος· ὁ θάνατος αὐτοῦ κατελύπησε μὲν ἅπαντας τοὺς συναγωνιστάς του, βαθύτατα δ' ἔπληξε τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ, σπουδαῖον ἄνδρα ἀπολέσαν.

4) Ἀλλὰ καὶ ἕτερος λόγος συνέβαλεν ἵνα οἱ Τοῦρκοι ἐν Κρήτῃ διάκειται λίαν δυσμενῶς πρὸς τοὺς ἡμέτερους· οἱ Κρῆτες συνέπραξαν μετὰ τοῦ Κούδρου Χατζῆ Ὀσμὰν τὸ 1812 ἀποσταλέντος ὡς Γενικοῦ Διοικητοῦ, ἵνα καταστρέψῃ τὸν ἐκεῖ Γενιτσαρισμὸν πολλάκις ἐπιβληθέντα σκανδαλωδῶς τῇ Πύλῃ· καὶ δὴ βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, εἰς οὓς ἔδωκε καὶ ὅπλα ἄλλους μὲν τούτων ἐθανάτωσεν ἄλλους δὲ συνέλαβε καὶ, ἐκαρατόμησεν εἰς τὴν Calle Retimiota καὶ ἐπ. δύο μῆνας ἔπιπτον αἱ κεφαλαὶ τῶν ἰσχυρῶν Μουσουλμάνων.

ὁ θάνατος τοῦ Βάγκου δὲν ἔκλεισε τὴν ἱστορίαν τοῦ οἴκου ἐκείνου. Ὁ Βάγκος ἔπεσεν· ἀλλ' ὁ υἱός του κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ τῶν χειρῶν τῶν δολοφόνων του.

Ὁ Μάκβεθ ἔμενε κεκλεισμένος ἐντὸς τῶν προμαχόνων τοῦ πύργου τοῦ Δουνσιναίν. Αἱ μάγισσαι εἶπον· ἀνὴρ γεννηθεὶς ἐκ γυναικὸς οὐδέποτε θὰ φονεύσῃ τὸν Μάκβεθ, οὔτε ποτὲ θὰ ἡττηθῇ ἐνόσῳ τὸ δάσος τοῦ Βιρνὰμ δὲν μετατεθῇ εἰς Δουνσιναίν. Ὁ Μάκβεθ ἦτο ἀσφαλὴς καὶ ἀμέριμνος εἰς τὸν πῦργόν του, ὁπότε ὁ Μάκδουφ, κόμης τοῦ Φαῖφ καὶ πιστὸς τοῦ υἱοῦ τοῦ Δουγκὰν Μάλκολμ, κατέφυγεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Ἐδυάρδον ζητῶν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν καὶ μετὰ στρατοῦ ἰσχυροῦ ἐβάδιζε κατὰ τοῦ ἄρπαγος καὶ δολοφόνου τοῦ Δουγκάν.

Εἰς τὸν Μάκβεθ ἠγγέλθη τότε ὅτι κινεῖται τὸ δάσος τοῦ Βιρνάμ. Καὶ ἀληθῶς τὸ δάσος ἐκινεῖτο, διότι οἱ στρατιῶται, εἴτε μαθόντες τὸν χρησμόν, εἴτε διὰ νὰ κρύψωσι τὴν πορείαν των, ἐκαλύφθησαν μὲ κλάδους ἐκ τοῦ δάσους ἐκείνου. Ὁ ἅρπαξ τοῦ στέμματος τῆς Σκωτίας ἀπελπις ἐξῆλθεν εἰς μάχην μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ὀλίγων, ἀλλ' ἡττηθεὶς ἔπεσε νεκρὸς ὑπὸ τὰ κτυπήματα τοῦ Μάκδουφ. Ὁ τελευταῖος οὗτος δὲν ἐτέχθη ὑπὸ γυναικὸς. Ἡ μήτηρ του εἶχεν ἀποθάνει ὁπότε ἐξήχθη ἐκ τῆς κοιλίας της. Οὕτω καὶ ἡ τελευταία προφητεία ἐξεπληρώθη τοιουτοτρόπως.

Τοιαύτη εἶναι ἱστορία τοῦ Μάκβεθ, ὡς εἴξευρεν αὐτὴν ὁ λαός τῆς Σκωτίας, ὡς ἐφέρετο εἰς τὰ δημοτικὰ ᾄσματα καὶ εἰς τὸ σωζόμενον χρονικόν.

Τὸν μῦθον τοῦ δράματος ἐδανείσθη ὁ Σαίξπηρ ἐκ τῶν διηγήσεων τούτων, οὐδὲν ἢ ἐλάχιστον προσέθηκε. Ἀλλ' ὅπου ἰδίως διαλάμπει τὸ δαιμόνιον αὐτοῦ πνεῦμα εἶναι ὁ χαρακτὴρ τῆς φιλοδόξου καὶ αἱμοχαροῦς συζύγου τοῦ θάνου τοῦ Γκλάμις. Ἡ Λαΐδυ Μάκβεθ εἶναι πρόσωπον ἱστορικὸν καὶ ὅμως δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι μᾶλλον δημιούργημα τοῦ Σαίξπηρ.

Τὸ δρᾶμα ἀνοίγουσιν αἱ τρεῖς μάγισσαι (Witches), τὰ εἰδεχθῆ καὶ ἀπαίσια ταῦτα φάσματα τῆς ἐρήμου, αἱ Λάμιαι τοῦ μέσου αἰῶνος, τὰ ὁποῖα αἱ φημαγορίαι καὶ αἱ παραδόσεις τοῦ λαοῦ περιεκάλυψαν μὲ τὸ σκότος καὶ τὴν φρίκην τῆς νυκτός. Ἡ σκηνὴ παρίστησιν ἐρημόν τινα τόπον. Ἐντεῦθεν ἀντηχεῖ ὁ μυκηθμὸς τῆς θαλάσσης, τῆς ὁποίας τὰ κύματα ὠρυόμενα θραύονται ἐπὶ τῆς ἄμμου, ἐκεῖθεν ἡ βοὴ καὶ ὁ θόρυβος τῆς μάχης. Στίφη Νορβηγῶν ἐπέδραμον κατὰ τῆς Σκωττίας φέροντα μεθ' ἑαυτῶν τὴν ἐρήμωσιν καὶ τὸν ὄλεθρον. Ὁ Μάκβεθ καὶ ὁ Βάγκος μάχονται ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἄνευ θελήσεως καὶ ἰσχύος, βασιλέως Δουγκὰν.—Πότε θὰ συναντηθῶμεν καὶ ποῦ μὲ τὸν κεραυνὸν τὴν ἀστραπὴν ἢ τὴν βροχὴν; — ἐρωτῶσιν ἀλλήλας αἱ μάγισσαι.—Ὅταν ὁ θόρυβος οὗτος καταπαύσῃ μετὰ τὴν μάχην, ἀπολεσθεῖσαν καὶ κερδηθεῖσαν, καὶ πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου εἰς τὴν ἀκαλλιέργητον γῆν, ὅπου θὰ συναντήσωμεν τὸν Μάκβεθ.

Καὶ ἰδοὺ μετὰ τὴν νίκην εἰς τὸν συν-

ΜΕΛΕΤΗ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΑΙΞΠΗΡ.

ΜΕΡΟΣ Β'. 1)

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ Κλεοπάτρα, ὡς παραδίδει αὐτὴν ἡ ἱστορία, τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ βασίλισσα τῆς Κύπρου, ἥτις ἐν τῇ μέθῃ τῶν ὀργίων της, ἔρριπτεν εἰς τὸν κύλικά της, τοὺς πολιτίμους λίθους τοῦ στέμματός της, ἡ γυνὴ, ἥτις ἐγκαυχωμένη τόσον διὰ τὸ κάλλος της, ὅσον καὶ διὰ τὴν πονηρίαν της, ἐπανελάμβανε μετά τινος αὐταρεσκείας τὸ ἐπίθετον, ὅπερ τῇ ἔδωκεν ὁ Ἀντώνιος, ἀποκαλῶν αὐτὴν γηραιὸν ὄφιν τοῦ Νείλου. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ Κλεοπάτρα, ἡ δειλὴ καὶ ἡρωὶς συγχρόνως, ἡ φεύγουσα πρὸ τῶν τριήρεων τοῦ Αὐγούστου καὶ κολλῶσα ἔπειτα τοὺς φαρμακεροὺς ὄφεις εἰς τοὺς βραχίονάς της ἄνευ τινος δισταγμοῦ, ἄνευ δακρύων. Ἀλλ' ἡ ἱστορία τῆς Λαΐδυ Μάκβεθ ὑπῆρξε φρικώδης καὶ τραγικώτερον τὸ τέλος.

II

Ἦτο στρατηγὸς τοῦ βασιλέως Δουγκὰν Ζ' καὶ θάνος τοῦ Γκλάμις ὁ Μάκβεθ καὶ διεκρίθη εἰς τοὺς πολέμους, τώρα μὲν κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν νήσων Μακδούαλ, τώρα δὲ κατὰ τῶν εἰσβαλόντων εἰς τὴν Σκωτίαν Δανῶν. Ἀσφαλίσας διὰ τῶν νικητῶν του τὴν δόξαν καὶ γενόμενος δημοτικὸς ὁ Μάκβεθ ἐσκέφθη νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸν θρόνον τῆς Σκωτίας καὶ μετέβαινε πρὸς τὸν Δουγκὰν μετὰ τοῦ Βάγκου, θάνου τῆς Lochquhabir, ὡς διηγεῖται τὸ χρονικὸν τοῦ Holinsched, ὁπότε συνήντησαν αὐτὸν αἱ τρεῖς μάγισσαι. — Χαῖρε! θάνε τοῦ Γκλάμις! — Προσεφώνησεν αὐτὸν ἡ πρώτη. — Χαῖρε! θάνε τοῦ Κάουδωρ! — εἶπεν ἡ ἄλλη. — Χαῖρε! μέλλον βασιλεῦ τῆς Σκωτίας! — προσέθηκεν ἡ τρίτη. — Εἰς αὐτὸν λοιπὸν ὑπόσχεσθε τὰ πάντα — ἠρώτησεν ὁ Βάγκος — καὶ εἰς ἐμὲ οὐδέν; — Ὁ Μάκβεθ θὰ ἀποθάνῃ θάνατον οἰκτρόν — ἀπήντησαν τότε αἱ μάγισσαι — ἐνῶ σὺ θὰ ἦσαι εὐτυχέστερος, διότι οἱ ἀπόγονοί σου θὰ βασιλεύσωσιν.

Ὁ Μάκβεθ φθὰς εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως ἔμαθεν ἐκεῖ ὅτι ἀνηγορεύθη θάνος τοῦ Κάουδωρ. Ἡ ἐπαλήθευσις τῆς πρώτης προφητείας ἐνεθάρρυνεν αὐτὸν καὶ διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἑτέρας προφητείας, ἥτις ἴσως δὲν ἐξεπληροῦτο, ἐὰν μὴ ἡ Λαΐδυ Μάκβεθ ὑπεδαύλιζε τὴν φιλοδοξίαν τοῦ συζύγου της, διότι παρ' αὐτῆς ὑποκινούμενος δολοφονεῖ τὸν βασιλέα, ὅστις ἦλθεν εἰς τὸν πῦργον τοῦ Ἰμβερνὲς ζητῶν φιλοξενίαν καὶ ἀναγορεύεται αὐτὸς βασιλεὺς τὸ 1040. Δέκα ἔτη μόνον ὑπῆρξεν εὐτυχὴς ὁ Μάκβεθ. Αὐτὸς, ὅστις οὐδέποτε ἐδειλία πρὸ χιλιάδων ἐχθρῶν, ἐγένετο ἤδη φιλόποπτος καὶ δειλὸς καὶ φοβούμενος τὴν ἐκδίκησιν, ἐνῷ κατεδίωκε τοὺς υἱοὺς τοῦ Δουγκὰν ἔπεμψε δολοφόνους ἐναντίον τοῦ Βάγκου, ὅπως μηδενίσῃ τὴν περὶ τῶν ἀπογόνων του προφητείαν τῶν μαγισσῶν. Ἀλλ'

1. — Συνέχεια. Ἴδε Φύλλον 3.

γειανοῖς τὴν ὠκυποδίαν αὐτῶν ν' ἀναπτύξωσιν· ἐλάχιστοι τῶν Τούρκων ἐσώθησαν, πλεῖστοι τῶν ἡμετέρων ἔλαβον ὅπλα ἄριστα, οὐχὶ δὲ ὀλίγοι τότε πρώτην φορὰν ὡπλίσθησαν. Ὁ Νιώτης, ὁ ἡγούμενος Μάξιμος, ὁ Παλμέτης, ὁ Ξετρύπης, ὁ Σπόκος ἐστηρίχθησαν πλέον ἐπὶ τῆς ἀγάπης τῶν συγχωριανῶν των, τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν γνωστὰ ἐγένοντο καθ' ὅλην τὴν Νῆσον· σῶμα τουρκικὸν οὐδέποτε τοιαύτην ἐντελῆ καταστροφὴν ὑπέστη· ἀλλ' ἡ μία νίκη εἶχεν ὡς παρακολούθημα καὶ ἑτέραν, τὴν ἐκπόρθησιν δῆλα δὴ τοῦ Πύργου τῆς Ἐπισκοπῆς. Οἱ ἡμέτεροι νικηφόροι εἰς Ἐπισκοπὴν ἐπιστρέψαντες καὶ μετὰ τῶν πολιορκητῶν ἑνωθέντες ἀπήτησαν ὡς τάχιστα τὴν παράδοσιν τῶν Τούρκων ἵνα μὴ ἐντελῶς καὶ αὐτὴν καταστρέψωσιν, ὀφειλόντων νὰ παραδώσωσι τὰ ὅπλα αὐτῶν. Οἱ Τοῦρκοι ἐπείσθησαν, ἐξῆλθον τοῦ Πύργου ἀλλὰ τότε οὐ μόνον δὲν παρέδωκαν τὰ ὅπλα ἀλλὰ καὶ ἐπιτεθέντες ἐφόνευσαν τρεῖς τῶν ἡμετέρων. «Προδοσία, ἀπάτη» ἐκραύγαζον οἱ ἡμέτεροι, οἱ δὲ Τοῦρκοι τῆς συγχύσεως ταύτης ἠθέλησαν νὰ ἐπωφεληθῶσιν· ἀλλ' οἱ Θεοὶ τιμωροῦσι τοὺς παρασπόνδους. Οἱ Κρῆτες ἔξαλλοι ὑπ' ὀργῆς σύραντες τὰς μακρὰς αὐτῶν μαχαίρας ἐπετέθησαν μετὰ πλείστης δυνάμεως, τιμωροῦντες τὴν προδοσίαν· ἀπέκαμεν ἡ χεὶρ τῶν ἡμετέρων, ἡ σφαγὴ διήρκεσεν ὥρας ὁλοκλήρους· δέκα Τοῦρκοι ἐσώθησαν· ὁ πρεσβύτερος τῶν Κιριμῶν Μουλᾶς θῦμα τῆς ἀπιστίας αὐτοῦ ἐγένετο· μετ' ὀλίγον αἱ φλόγες συνεπλήρωσαν τὴν καταστροφήν· ὁ Πύργος τῶν Κιριμῶν μετεβλήθη εἰς σποδόν. Αἱ μάχαι τοῦ Σκλαβοκάμπου καὶ τῆς Ἐπισκοπῆς εἰσὶ στέφανοι δάφνης τῷ χωρίῳ Ἀνώγεια. Ὁ Νιώτης, ὁ Χοῦρδος, ὁ Παλμέτης, ὁ Πλεύρης, ὁ Ἡγούμενος Μάξιμος Πατελάρος, ὁ Ἀνδρακὸς, ὁ Ἀλέξιος, ὁ Ξετρύπης, ὁ Σπόκος δικαίως συνεμερίσθησαν τῆς δόξης ταύτης. Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἐνίκων καὶ θαύματα διέπραττον διότι εἶχον πίστιν εἰς τὸν Θεὸν, διότι ἐπὶ τῶν δυνάμεων αὐτῶν ἐστηρίζοντο· ἐφαντάσθησαν Ἑλλάδα Μεγάλην, ἀπεπειράθησαν τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους, ἐν λίαν ἀκαταλλήλῳ χρόνῳ, αὐτοὶ γυμνοὶ ὄντες ἄοπλοι, οὐδὲν ἐλπίζοντες ἢ καταδιώξεις καὶ ἀσυμπαθείας καὶ οἱ σκοποὶ αὐτῶν ἐπραγματώθησαν· ἀλλ' οὕτως εἰργάσθησαν, τοιαύτην καρτερίαν ἐπιμονὴν καὶ ὑπομονὴν ἐπεδείξαντο, ὥστε ἱερὰς συμμαχίας διέλυσαν, ὥστε τὰς συμπαθείας τῶν λαῶν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ αὐτῶν ἀγῶνος ἐκίνησαν, ὥστε ἐξεβίασαν τοὺς βασιλεῖς νὰ προσέλθωσι διὰ τῶν ὅπλων καὶ στόλων ἐπίκουροι αὐτῶν.

Ἡ πανωλεθρία τοῦ Σκλαβοκάμπου, ἡ καταστροφὴ τοῦ Πύργου τῶν ἰσχυρῶν Κιριμῶν καὶ τῶν ἐν αὐτῷ κλεισθέντων καὶ θελησάντων νὰ παρασπονδήσωσιν, ἔδωκε μέγιστον θάρρος, πανταχῆ δὲ ὕμνοι πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἀνεπέμφθησαν· ἡ ταχύπτερος φήμη ἐσάλπισε τὰ εὐτυχῆ ταῦτα συμβάντα καθ' ὅλην τὴν ἑλληνικὴν χώραν, ἀποδείξαντα ὅτι ἐκεῖνο ὅπερ δὲν θέλει τις δὲν δύναται καὶ νὰ κατορθώσῃ.

Ἡ κατὰ τῆς Κυδωνίας ἐκστρατεία τοῦ Ἀλβανοῦ Χασὰν Πασσᾶ δὲν ὑπῆρξε λίαν εὐτυχής· ἤθελε δὲ πλειοτέρας ὑποστῇ καταστροφὰς οὗτος, ὁ δὲ Μουσταφᾶς Πασᾶς ἀντὶ νὰ πληγωθῇ εἰς τὴν πτέρνην ἤθελε πάθει πολὺ χείρονα, ἂν δὲν ἐνυπῆρχεν εἰς τὰς τάξεις τῶν ἡμετέρων ἡ συνήθης τῷ Ἕλληνι ἀπείθεια καὶ ἀταξία.

Ἀλλὰ πλειότερον λυπούμεθα ἀληθῶς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀναγνώστου Πρωτοπαπαδάκη ἐκ Σφακίων, μικροῦ μὲν τὸ σῶμα ἀλλὰ κρατεροῦ μαχητοῦ, διακρινομένου δὲ καὶ ἐπὶ πολεμικῇ ἐμπειρίᾳ· αἱ ἐλλείψεις αὐτοῦ ἀπέναντι τῶν πολλῶν προτερημάτων ἐτίθεντο ἐν ὑστέρᾳ μοίρᾳ· ἡ ἀπερισκεψία τοῦ Χάλη, ἐξελθόντος τοῦ προγράμματος τῆς μάχης, ἔσωσε τὸν Μουσταφᾶ Πασᾶν διατηρήσαντα τὴν ὀχυρὰν Μαλάξαν· ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ συμβῶσι λάθη καὶ σπουδαῖα ἴσως μεταξὺ ἐπαναστατῶν, ἀφ' οὗ βλέπομεν στρατιωτικοὺς γηραιοὺς τὴν πολεμικὴν διδασκομένους ἐκ σμικρᾶς ἡλικίας, ὑποπίπτοντας εἰς ἀσύγγνωστα ἀληθῶς λάθη. Ἐπανακάμψας ἐκ Κυδωνίας ὁ Χασὰν καὶ διελθὼν τοῦ στενοῦ Ἀλμυροῦ, ἔνθα ὑπέστη ἡ ὀπισθοφυλακὴ αὐτοῦ μικράν τινα βλάβην, ἐν ᾧ ἠδύνατο νὰ ὑποστῇ πλειοτέραν, ἐσκήνωσε τὴν 30 Αὐγούστου (1822) περὶ τὸ Μοναστήριον τῆς Χαλέπας τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου. Ἐνταῦθα ὅμως ὁ Χασὰν εὗρεν ἐχθροὺς μᾶλλον ἀγρύπνους· ἰσχυρὸν σῶμα ἐκ τοῦ χωρίου Ἀνώγεια ὑπὸ τὸν Σταυρούλην Νιώτην, ἕτερον ἐκ τῆς λοιπῆς τοῦ Μυλοποτάμου ἐπαρχίας πρὶν ἢ ἡ Ἠὼς ἀγγείλῃ τὴν Ἀνατολὴν τοῦ Ἡλίου ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν μετὰ μεγίστης δυνάμεως.

Οἱ Τοῦρκοι παρατάξαντες καὶ 4 πυροβόλα ἀπέκρουον μὲν τὰς ὁρμητικὰς τῶν Μυλοποταμιτῶν ἐπιθέσεις ἀλλ' ὁ κρότος τῶν Τουρκικῶν πυροβόλων συνεκάλεσε καὶ ἕτερα μικρὰ ἐπαναστατῶν σώματα ἐπιτεθέντα ἐξαπίνης ἐκ διαφόρων μερῶν καὶ ταραχὰς ἐν ταῖς τάξεσι τῶν ἐχθρῶν οὐ σμικρὰς προκαλέσαντα· τὴν ταραχὴν ταύτην ἐπωφελούμενα τὰ κυρίως πολεμοῦντα δύο σώματα, συνεπυκνώθησαν καὶ ἐρρωμενέστερον τὰς προσβολάς των ἐπανέλαβον. Ὁ Χασὰν Πασᾶς, ἐν δεινῇ θέσει εὑρισκόμενος, φοβούμενος δ' ἴσως προσέλευσιν μεγαλητέρων ἐπικουριῶν τοῖς ἡμετέροις, διέταξεν ὑποχώρησιν ταχεῖαν, ἐγκαταλείψας καὶ τοὺς νεκρούς· λίαν δὲ πρωῒ ἀνῆλθεν σταθμεύσας εἰς τὸ χωρίον, ἔνθα ὁ Νιώτης,, ὁ Παλμέτης ὁ Ξετρύπης καὶ ὁ Σπόκος ἤραντο θριάμβους πρό τινος, καταστρέψαντες τὸν Λαδαογλούδην, εἰς τὸ χωρίον Σκλαβόκαμπον. Οἱ ἡμέτεροι σπεύσαντες καὶ ἄλλην ὁδὸν λαβόντες εὑρέθησαν αἴφνης ἀντιμέτωποι αὖθις τοῦ Χασὰν Πασᾶ. ἑνωθέντες καὶ μετὰ τοῦ Ζερβουδάκη ἰσχυροῦ σώματος Μαλαβυζιωτῶν ἡγουμένου, τοῦ Β. Σπόκου Ξετρύπη, Παλμέτη, Πλεύρη καὶ ὅλων τῶν ἀνδρείων Ἀνωγειανῶν καταστάντων τὸ ἔρεισμα τῶν μερῶν ἐκείνων. Μετὰ σύντομον ἐξήγησιν οἱ ἡμέτεροι ἤρξαντο μάχας μεταξὺ Καμαρακίου καὶ Γωνιῶν διαρκεσάσης ἄχρι βαθείας νυκτός· οἱ μὲν Ἕλληνες ἐσχεδίαζον δύο τινὰ α'. νὰ ἐμποδίσωσι κατ' ἀρχὴν τὸν Χασᾶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ Τμῆμα Ἡρακλείου καὶ β'. νὰ κρατῶσιν αὐτὸν ἐκεῖσε ἄχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Σήφακα, ἀγγείλαντος ὅτι μεταβαίνει ἐκεῖσε μετ' ἰσχυροῦ σώματος· οἱ Τοῦρκοι δὲ ἐπόθουν α. νὰ ἐξέλθωσι τῶν μερῶν ἐκείνων, τὰς συμφορὰς τοῦ Λαδαογλούδη ἀναμιμνησκόμενοι, καὶ β'. νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ Τμῆμα Ἡρακλείου ἔνθα ἠδύναντο νὰ ποιῶσι χρῆσιν καὶ τοῦ ἱππικοῦ καὶ νὰ ἀποφύγωσιν ἐπί τινα χρόνον τὰς ἐπιθέσεις τῶν ἡμετέρων μὴ δυναμένων ὡς εἰκὸς, νὰ συγκροτῶσι μάχας ἐκ τοῦ συστάδην.

Οἱ ἡμέτεροι, καίτοι ἐρρωμένως ἐπετέθησαν, ἂν καὶ ἀπηυδηκότες, δὲν ἠδυνήθησαν δυστυχῶς νὰ ὑπερισχύσωσι καὶ ὁ Χασὰν ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Κνωσσὸν (Μαλεβύζιον) στρατοπεδεύσας περὶ τὸ φρούριον· οἱ ἡμέτεροι ἐγένοντο μὲν κύριοι πολλῶν ἀποσκευῶν καὶ πολεμικῶν εἰδῶν, ἀλλὰ τοῦτο μόνον κατώρθωσαν δυστυχῶς· ἂν ὁ Χάλης καὶ ὁ Σήφακας ταχύτερον ἐπορεύοντο καὶ δραστηριώτερον ἐνήργουν, βεβαίως ἐν καιρῷ ἤθελον φθάσει εἰς Σκλαβόκαμπον καὶ λίαν πιθανὸν ὁ Χασὰν νὰ ὑφίστατο ὅ,τι ὁ Λαδαογλούδης καὶ δὲν θὰ διέπραττεν ὅ,τι κατόπιν διέπραξεν ἐν τῷ Τμήματι Ἡρακλείου, καταστρέψας χωρία καὶ ἀγροὺς, αἰχμαλωτίσας, φονεύσας γυναῖκας γέροντας καὶ παιδία· ἀλλὰ δυστυχῶς πλεῖστα τοιαῦτα

τεθειμένον τόπον συναντῶνται μετ' αὐτοῦ ἐπιστρέφοντος ἀπὸ τῆς μάχης. Τίνες εἶσθε; ἐρωτᾷ ὁ Μάκβεθ τὰς γυναῖκας ταύτας μὲ τὸ παράδοξον ἔνδυμα καὶ τὸ ἄγριον βλέμμα.— Χαῖρε, Μάκβεθ θάνε τοῦ Γκλάμις! — προσφωνεῖ αὐτὸν ἡ πρώτη.— Χαῖρε θάνε τοῦ Κάουδωρ — προσφωνεῖ ἡ δευτέρα — Θὰ βασιλεύσῃς ἡμέραν τινὰ — προστίθησιν ἡ τρίτη.

Αἱ τελευταῖαι αὗται λέξεις διεγείρουσι τὴν φιλοδοξίαν καὶ ἀφυπνίζουσι τοὺς μυχίους πόθους τοῦ Μάκβεθ, ὅστις ἐπιστρέψας εἰς τὸν πῦργόν του μανθάνει ὅτι ἐξελέγη θάνος τοῦ Κάουδωρ καὶ ὅτι ὁ βασιλεὺς Δουγκὰν ἔρχεται ζητῶν παρ' αὐτῷ φιλοξενίαν.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ δρᾶμα. Ἡ Λαίδυ πλειότερον φιλόδοξος τοῦ Μάκβεθ, ἀλλὰ καὶ πλειότερον αὐτοῦ ῥιψοκίνδυνος, προβλέπουσα ὅτι ἂν ἀφήσῃ μόνον τὸν σύζυγον οὐδέποτε θὰ ἐπαληθεύσῃ ἡ τελευταία προφητεία καὶ ἔχουσα πλειοτέραν εἰς ἑαυτὴν πεποίθησιν ἢ εἰς τὰ θέσφατα τῆς εἱμαρμένης, ἀναλαμβάνει αὐτὴ τὸν ἀγῶνα καὶ ἐπιβάλλεται εἰς τὸ ἀδύνατον πνεῦμα τοῦ συζύγου της.

—Θάνε τοῦ Γκλάμις! Θάνε τοῦ Κάουδωρ, ἀκόμη καὶ ὅτι ἄλλο σοι ὑπεσχέθησαν καὶ τοῦτο θὰ ἦσαι ἡμέραν τινά. Ἐν τούτοις σε γνωρίζω καλῶς καὶ ὁ χαρακτήρ σου μὲ πτοεῖ. Ὄχι· δὲν ἔμαθες νὰ ἐκλέγῃς τὴν ὁδὸν διὰ τῆς ὁποίας τις φθάνει συντομώτερον. Τὸ γάλα τῆς φιλανθρωπίας ῥέει ἀκόμη εἰς τὸ αἷμά σου. Ποθεῖς καὶ σὺ τὸ μεγαλεῖον· ἡ φιλοδοξία δὲν σοὶ λείπει· ἀλλὰ τὸ ἔγκλημα, δι' οὗ δύναταί τις νὰ φθάσῃ εἰς τὸν σκοπὸν, δὲν ἔχεις τὴν τόλμην νὰ ἐπιτελέσῃς. Θέλεις νὰ μείνῃς ἁγνὸς καὶ ὅμως θέλεις νὰ γείνῃς μέγας. Θέλεις τὸ ἆθλον, ὅπερ στέφει τὸν δόλον καὶ θέλεις νὰ μὴ φανῇς ἄπιστος . . . Οἱ κρόσσοι τῶν ἐπάλξεων τοῦ πύργου τούτου θὰ σὲ δεχθῶσιν, ὦ Δουγκάν! Μάτην ὁ βραχνὸς κόραξ κοπιάζει ἀναγγέλλων σοι ἀπαισίαν τὴν εἴσοδον ταύτην. Ἔλθετε πνεύματα σεῖς ὅσα γεννᾶτε φονικὰς ἰδέας εἰς τὴν ψυχήν. Ἂς μὴ ἦμαι πλέον γυνή. Καταστήσατέ με, ἀγρίαν, φρικώδη. Τὸ αἷμά μου ἂς πυκνώσῃ . . . Ὄχι πλέον τύψεις συνειδότος . . . .

Τῳόντι ἡ Λαίδυ δὲν εἶναι πλέον γυνή, ἀλλὰ μαινάς, ἀληθὴς μαινάς. Τὸ ἔγκλημα δι' αὐτὴν εἶνε ἡ βαθμὶς, ἐφ' ἧς θὰ πατήσῃ διὰ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸν θρόνον, ἀδιάφορον, ἂν ἡ βαθμὶς αὕτη εἶνε βεβαμμένη δι' αἱμάτων. Ἠδύνατο παρῳδοῦσα τὸ τῆς Μηδείας τοῦ Εὐριπίδου νὰ εἴπῃ· —Εἰξεύρω μὲν ὁποῖον μέλλω νὰ διαπράξω ἔγκλημα· ἀλλ' ἡ φιλοδοξία μου εἶναι ἀνωτέρα τοῦ φόβου τούτου. — Ὅ,τι ἐφοβεῖτο ἡ Λαίδυ ἦτο, ὁ ἀσθενὴς καὶ ἄτολμος χαρακτὴρ τοῦ συζύγου της, ἀλλὰ καὶ οὗτος ὑπέκυψεν εἰς τὴν θέλησίν της καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν χειρῶν της τὸ ἐγχειρίδιον.

Τὸ ἔγκλημα ἐτελέσθη. Ὁ βασιλεὺς δὲν ὑπῆρχε πλέον. Ἡ ἐπακολοθοῦσα τὴν δολοφονίαν σκηνὴ εἶναι ἀληθῶς φοβερά. Ὁ Μάκβεθ αἰσθάνεται ἀμέσως τὰς τύψεις τοῦ συνειδότος, ἡ Λαίδυ διατηρεῖ ἀκόμη τὸ θάρρος.

λάθη συνέβησαν καὶ οἱ ἡμέτεροι δὲν ἠδυνήθησαν ἐκ τούτων νὰ καρπωθῶσιν ἀποτελέσματα μεγάλων νικῶν, καὶ νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῶν μεγάλων σφαλμάτων τῶν ἐχθρῶν, πολλάκις εἰσελθόντων εἰς μέρη καταστρεπτικὰ δι' αὐτούς.

Ἀναπαυομένου τοῦ Χασὰν ὑπὸ τὰς ἐπάλξεις τοῦ Ἡρακλείου οἱ ἡμέτεροι κατελθόντες τοῦ Στρούμπουλα, πλείονες τῶν 1000, ἐπροκάλουν αὐτοὺς εἰς μάχην περὶ τὸ χωρίον Ἁγίου Μύρωνος· ἀλλ' ὁ Χασὰν ἀπέφυγε νὰ δώσῃ μάχην. Ἐντόπιοι μόνον Τοῦρκοι καὶ μέρος τοῦ ἱππικοῦ ἠκροβολίσθη. Ὁ Χασὰν διέφυγε κίνδυνον σπουδαῖον· διέφυγεν ἵνα ἐπιφέρῃ ἰσχυρὸν τραῦμα κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως, διέφυγεν ἵνα τὴν σφαγὴν, τὸν ὄλεθρον τὴν ἀτίμωσιν ἐγκαταλείψῃ ὄπισθέν του, διέφυγεν ἵνα ἀνασκάψῃ τὸν νεκρὸν τοῦ ἀρχηγοῦ Ζερβοῦ καὶ πυροβολήσῃ, πρᾶγμα μὴ ἀπαντώμενον οὐδὲ παρὰ τοῖς ἀγρίοις. Πόσων κακῶν πρόξενος ἐγένετο ἡ ἀπρονοησία τῶν ἡμετέρων; καὶ δυστυχῶς δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὰ τοιαῦτα παθήματα ἐγένοντο μαθήματα.

Ἀλλὰ μή πως καὶ οἱ ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως σταλέντες ἁρμοσταὶ ἔδειξάν τινα ἱκανότητα ἢ πολεμικὰς γνώσεις· ὁ μὲν Ἀφεντούλης κατέστη γελοῖος· ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν ὅτι μετεσχημάτισε τὸ ὄνομά του εἰς Ἀφεντουλιὲφ καὶ κατεσκεύασε σφαγῖδα, φέρουσαν κύκλῳ τὴν λέξιν *Βασιλική*, ὁ δὲ Τομπάζης μεταβὰς ἐν καταλληλοτάτῃ ὥρᾳ εὑρὼν εἰς τὸν τόπον τῆς ἀποβάσεώς του 5000 μαχητῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ φρουρίου Κισσάμου, ἀντὶ νὰ ἐπιχειρήσῃ μεγαλήτερα στρατιωτικὰ ἔργα καὶ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν φρουρίων τῆς Κυδωνίας καὶ Γραμβούσης καὶ κυριεύσῃ αὐτὰ, δίδων οὕτως μεγίστην ζωὴν εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἐξασφαλίζων ἴσως οὕτως τὴν ἐλευθερίαν τῆς δυστυχοῦς Νήσου, συνεκάλει συνέλευσιν εἰς Ἀρκούδεναν, καταναλώσας πολύτιμον χρόνον οὑτωσὶ εἰς ἐπουσιώδη πράγματα καὶ διέπραξε οὐχὶ σμικρὰ ἄλλα σφάλματα· ἀλλὰ καὶ οἱ κατόπιν αὐτῶν σταλέντες ἄπειρα οὐσιωδέστατα λάθη διέπραξαν.

Ἀφ' οὗ ὁ Ἀλβανὸς Χασὰν Πασᾶς διέπραξε τὰ αἴσχιστα κατὰ τὸ τμῆμα Ἡρακλείου, ἐτιμωρήθη ὑπὸ τῆς θείας δίκης· ἐφονεύθη πεσὼν τοῦ ἵππου του· ἀντὶ τούτου ἐστάλη ὁ Χουσεῒν ἡγούμενος ἰσχυρῶν δυνάμεων ἐξ Αἰγύπτου, οὐδὲν κώλυμα καθ' ὁδὸν ἀπαντήσας· ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ αὐτῷ καταστροφήν τινα, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἠδύνατο νὰ διαπράξῃ σπουδαιότερα ἂν εἰς τὰς Κρητικὰς θαλάσσας μετέβαινεν· οἱ Κρῆτες μεγίστην σημασίαν ἀποδίδοντες εἰς τὸν στόλον ὑπέσχοντο ν' ἀναλάβωσι τὴν δαπάνην αὐτοῦ δίδοντες ἔλαιον, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν εἰσηκούσθησαν, ναυτικαὶ δὲ ἐπιχειρήσεις θὰ εἶχον ἀποτέλεσμα μέγιστον· ἀποκλεισμὸς τῶν φρουρίων καὶ ἐκ θαλάσσης θὰ ἠνάγκαζεν αὐτὰ νὰ παραδοθῶσιν· ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐγκατέλειψε τὴν Κρήτην εἰς τὴν τύχην της, καὶ τὰς ἰδίας δυνάμεις αἵτινες δὲν ἠδυνήθησάν νὰ κατισχύσωσι τῶν πελωρίων τουρκικῶν, ὄντων μάλιστα καὶ τῶν Τούρκων Κρητῶν μαχιμωτάτων ὡς γνωστὸν καὶ ἀπειροπληθῶν.

Ὁ Χουσεῒν ἀνεβιβάσθη εἰς Ἡράκλειον ἡγούμενος τρισχιλίων ἀνδρῶν καὶ μετά τινας ἐκστρατείας καὶ ἀψιμαχίας περὶ τὰς Ἐπαρχίας Ἀμαρίου καὶ Ρεθύμνης ἐκίνησε κατὰ τῆς Ἐπαρχίας Μυλοποτάμου κατασκηνώσας εἰς τὸ χωρίον τοῦ ἥρωος Μεληδώνη, τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου τοῦ μέλλοντος διὰ τῆς στρατηγικῆς αὐτοῦ ἐμπειρίας τῆς ἀνδρίας καὶ τῆς τόλμης σπουδαίως νὰ ὠφελήσῃ τὸν κρητικὸν ἀγῶνα, τοῦ Μελιδόνη, ὅστις ἦτο ἐφάμιλλος τοῦ Μάρκου Μπότσαρη κατὰ τὴν ἀνδρείαν, τοῦ Καραϊσκάκη κατὰ τὴν σύνεσιν καὶ τὴν πολεμικὴν ταχύτητα. Ἡ ἐποχὴ ἐκείνη ἦν κρίσιμος διὰ τὴν Κρήτην· μάτην οἱ βουλευταὶ τῆς Κρήτης, Ζ. Πρακτικίδης, Ἐμμ. Ἀντωνιάδης καὶ Δημ. Παρδαλάκης, μάτην ὁ Ἁρμοστὴς τῆς Νήσου Τομπάζης κατέδειξαν τὴν θέσιν τῆς Κρήτης· ἡ κυβέρνησις οὐδὲν ἔπραξε· περιωρίσθη μόνον νὰ γράψῃ εἰς Ὕδραν καὶ Σπέτσας νὰ ἐκπλεύσωσι 15 πλοῖα, μὴ πέμψασα ὅμως καὶ τὰ πρὸς ἔκπλουν ἀπαιτούμενα.

Ὁ Χουσεῒν Πασᾶς παρακείμενόν τι σπήλαιον, τοῦ *Μεληδώνη* καλούμενον ἤδη περιέχον 400 ψυχὰς ἐξ ὧν 30 ὁπλοφόροι, ἐπολιόρκησε θέλων νὰ καταστρέψῃ αὐτό· ἦτο Ἰανουάριος τοῦ 1824· χειμὼν μέγας: οὔτε ὁ Χουσεῒν ὑπεχώρει οὔτε οἱ ἐν τῷ Σπηλαίῳ κλεισθέντες ἐνόουν νὰ παραδοθῶσιν· οἱ 80 ὁπλοφόροι ἐξέπεμπον πῦρ ἀραιὸν μὲν ἀλλ' εὐθύ· οἱ Μυλοποταμῖται διαιρεθέντες εἰς σώματα ἐπέπιπτον νῦν μὲν ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους, νῦν δὲ ἐκ τοῦ ἑτέρου, καταστροφὰς προξενοῦντες καὶ τὴν πολιορκίαν νὰ λύσωσι ἐπιχειροῦντες· περὶ τὰ χωρία Βλυχάδα, Ἀγιᾶν, Ἅγιον Μάμαντα μικραὶ μὲν μάχαι συνεκροτήθησαν ἀλλ' ἐπιζήμιοι τοῖς Τούρκοις· ὁ Κυριάκος Σγουρὸς ἐξ ἀρχαίας τῆς Νήσου οἰκογενείας, ὁ Χαμαλάκης, ὁ Βασίλειος Ἁγιομαμίτης, ὁ Ἀντώνιος Λαγκιανὸς, ὁ Γεώργιος Μαρούλης ἐπανειλημμένως κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπετέθησαν ἀλλὰ τὸν Χουσεῒν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀπομακρύνωσι τοῦ Σπηλαίου· κατὰ τὰς ἐπιθέσεις ταύτας σπουδαίως ἐτραυματίσθη ὁ Λαγκιανός.

Οἱ πολιορκοῦντες τὸ σπήλαιον ἵνα διχοτομήσωσι τὰς ἑλληνικὰς δυνάμεις καὶ ἀλλαχοῦ στρέψωσι τὴν προσοχὴν τῶν ἡμετέρων, ἵνα οὕτως δραστηριώτερον ἐνεργήσωσι κατὰ τοῦ σπηλαίου, ἔπεμψαν ἰσχυρὸν σῶμα ἵνα καταπολεμήσῃ καὶ καταστρέψῃ τὰ Ἀνώγεια καὶ Γωνίας· τὸ σῶμα τοῦτο κατώρθωσεν ἀληθῶς νὰ δώσῃ τὸ πῦρ εἰς τὰ δύο ταῦτα χωρία ἀλλὰ καὶ ἀπεδεκατίσθη, καὶ κατεδιώχθη, διότι ὁ Σταυρούλης Νιώτης ὁ Ξετρύπης καὶ Σπόκος ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ· εἰς τὸν ῥύακα τῶν Γωνιῶν μάλιστα ἐφόνευσαν 30 ἐντοπίους Τούρκους τοὺς πλείστους ἐκ τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου. Τὸ σπήλαιον ὅμως ἔπεσεν καὶ 490 περίπου Ἕλληνες παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ καὶ ἀπεπνίγησαν, διότι οἱ Τοῦρκοι μὴ δυνάμενοι νὰ κυριεύσωσιν αὐτὸ ἤνοιξαν ὀπὴν ἄνω τοῦ Σπηλαίου καὶ δι' αὐτῆς ἔρριψαν ἐμπρηστικὰς ὕλας προξενησάσας τὸν θάνατον τῶν κλεισθέντων τούτων τοῦτον προτιμησάντων εἰς τὴν παράδοσιν.

Ἡ ἐπανάστασις τῆς Κρήτης μείνασα ἐντελῶς ἀβοήθητος ἤρξατο σφόδρα ἐξασθενοῦσα· τὰ πεδινὰ μέρη ἤρξαντο ὑποτασσόμενα· ὁ κατάπλους τοῦ Ἰμβραῒμ συνεπλήρωσε τὴν καταστροφὴν, ἄγοντος ἐξ Αἰγύπτου μυριάδας ἐκλεκτῶν μαχητῶν· τί ἔπραττε κατ' αὐτοῦ ὁ ἑλληνικὸς στόλος; ἔργα ἅτινα ἐτίμησαν αὐτὸν καὶ πρῶτον μεταξὺ τῶν στόλων ἀνέδειξαν «ἡ ναυτικὴ ἱστορία, λέγει ὁ ναύαρχος Jurien de la Craviere τὰ τῆς ναυμαχίας τοῦ Γέροντα περιγράφων, οὐδεμίαν ἴσως παρίστησι σελίδα ἀξιωτέραν νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ναυτικοῦ ἀνδρός». Οἱ ἑλληνικοὶ στόλοι, ὑπὸ τὸν ἀοίδιμον Μιαούλην, κατεναυμάχησαν τὸν Ἰμβραῒμ καὶ Χοσρέη, θαλασσοποροῦντες ἐπὶ τρεῖς μῆνας. Ἐπὶ τέλους ὑπεχώρησαν, διότι καίτοι ἐπανειλημμένως ὁ ναύαρχος Μιαούλης ἔγραψε τῇ κυβερνήσει, αἰτῶν τὰς μισθοδοσίας τῶν πληρωμάτων καὶ νέα πυρπολικὰ, ἡ κυβέρνησις ἐκώφευσε καίτοι ἔχουσα χρήματα τοῦ πρώτου δανείου. Ο Ἰμβραῒμ ἐπιληφθεὶς τῆς εὐκαιρίας ταύτης πρῶτον μὲν μετέβη εἰς Κρήτην εἶτα δ' εἰς Πελοπόννησον. Πόση εὐθύνη ἐπιβαρύνει τὰ μέλη τῆς κυβερνήσεως ἐκείνης; Ἡ ἱστορία δεόντως πρέπει νὰ ἐπιτιμήσῃ αὐτά.

ΜΑΚ. — Διὰ τί νὰ μὴ δύναμαι νὰ εἴπω ἓν ἀ μ ή ν. Ἐγὼ εἶχον τῳόντι ἀνάγκην τῆς ἄνωθεν χάριτος. Τὸ ἀ μ ὴ ν αὐτὸ, τὸ ὁποῖον ἤθελον νὰ προσφέρω μὲ, ἔπνιγε.

ΛΑΙΔ. — Δὲν σκέπτονται οὕτω εἰς τοιαύτας περιστάσεις. Εἶνε κίνδυνος ν' ἀπολέσῃ τις τὰς φρένας του.

ΜΑΚ. — Ἐνόμιζον ὅτι φωνή τις μοὶ ἔλεγεν εἰς τὸ οὖς: Διὰ σὲ δὲν ὑπάρχει πλέον ὕπνος Μάκβεθ! Ὁ Μάκβεθ ἐφόνευσε τὸν ὕπνον! τὸν ὕπνον, ὅστις εἶναι ἡ ἀθωότης, ὁ ἐπιδιωρθωτὴς τῆς ζωῆς, τῆς ὁποίας ἐμπλέκουσιν αἱ ὀδύναι τὸ νῆμα, τὸν ὕπνον, ὅστις τρέφει τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἐπουλόνει τῆς ψυχῆς ἡμῶν τὰς πληγὰς, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος ἀναγεννᾶται καθ' ἑκάστην λουόμενος εἰς τὰ ὕδατα τῆς λήθης.

ΛΑΙΔ. — Τί ἔπαθες λοιπὸν καὶ λαλεῖς οὕτω;

ΜΑΚ. —Ἡ φωνὴ ἔλεγε πάντοτε·—Ὄχι πλέον ὕπνος! καὶ ἡ ἠχὼ ἐπανελάμβανεν· Ὁ Γκλάμις ἐφόνευσε τὸν ὕπνον! Ὁ Μάκβεθ δὲν θὰ κοιμηθῇ πλέον.

— Ἐντροπὴ Μάκβεθ! Ἀποκυήματα νοσούσης φαντασίας — ἀπαντᾷ ἡ σύζυγος Νερόν! Νερόν! Καθάρισον τὰς κηλίδας ταύτας τοῦ αἵματος! — Ἀλλὰ τὰς κηλίδας ὁ Μάκβεθ δὲν δύναται νὰ ἀφέλῃ. Πρέπει νὰ ῥεύσῃ καὶ ἄλλον ἀκόμη αἷμα. Καὶ ὁ Μάκβεθ παραδίδει εἰς τὸν θάνατον τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον πάντας, ὅσων ἡ ζωὴ ἠδύνατο νὰ τῷ ἐμπνεύσῃ ἀνησυχίας καὶ φόβους. Ὁ Βάγκος ἦτο ἐπίσης ἐπικίνδυνος καὶ ὁ Μάκβεθ ἐσκέφθη νὰ καλέσῃ αὐτὸν εἰς συμπόσιον, ἀφοῦ παρέταξεν εἰς τὴν εἴσοδον αὐτοῦ τοὺς δολοφόνους. Τὸ ἀπαίσιον ἐκεῖνο συμπόσιον εἶχε συγκαλέσει εἰς τὰ μέγαρα τοῦ βασιλέως πάντας τοὺς εὐγενεῖς. Ἔλειπε μόνος ὁ Βάγκος καὶ ὁ Μάκβεθ προσεποιεῖτο ὅτι ἀπορεῖ διὰ τὴν βραδύτητά του, ὁπότε ἡ σκιὰ τοῦ δολοφονηθέντος στρατηγοῦ ἦλθε νὰ λάβῃ τὴν θέσιν του εἰς τὸ συμπόσιον. Ὁ Μάκβεθ εἰς τὴν θέαν ταύτην ταράσσεται, σκοτοδινιᾷ . . . Οἱ προσκεκλημένοι, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ σκιὰ τοῦ Βάγκου εἶνε ἀόρατος, ἐκλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς παράφρονα. Καὶ ἀληθῶς ὀλίγον διαφέρει τοῦ παράφρονος ὁ Μάκβεθ. Ἡ ὠχρότης τοῦ προσώπου καὶ ταραχή, αἱ ἄτακτοι χειρονομίαι, τὰ πάντα προδίδουσι παράφρονα· ἀλλ' ὁ Μάκβεθ εἶναι ὁ ἔνοχος, ὅστις αἰσθάνεται τὰς τύψεις τοῦ συνειδότος, ὁ ἐγκληματίας, ὅστις ἔχει ἐνώπιόν του τὸ νεοσφαγὲν θῦμά του, ὁ δολοφόνος, ὅστις πρὶν ἢ ἀπαλείψῃ ἀπὸ τῶν χειρῶν τὰς πρώτας κηλίδας, ἐμίανεν αὐτὰς μὲ νέον αἷμα καὶ τὸ αἷμα ἐκεῖνο ζητεῖ ἐκδίκησιν. Ὄχι· ὁ Μάκβεθ δὲν θὰ κοιμηθῇ πλέον.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Λαίδυ, φύσις τοσοῦτον ἰσχυρά, δὲν ἠδυνήθη να καταπνίξῃ τοῦ συνειδότος τὰς τύψεις καὶ ἰδοὺ ὑπνοβάτις ἐγείρεται τὴν νύκτα ἀπὸ τῆς κλίνης ζητοῦσα νὰ νίψῃ τὰς ἐστιγματισμένας χεῖράς της, ἀπὸ τῶν ὁποίων τὴν βαρεῖαν ὀσμὴν τοῦ αἵματος δὲν δύνανται ν' ἀποδιώξωσιν ὅλα τὰ ἀρώματα τῆς Ἀραβίας. Οὕτω λύεται τὸ ψυχολογικὸν πρόβλημα, ὅπερ εἶναι ὁ ὑπολανθάνων σκοπὸς τοῦ δράματος τούτου, καθ' ὃ καὶ ἡ μᾶλλον ἰσχυρὰ φύσις κατα-

Ἡ ἐπανάστασις ἐν Κρήτῃ κατεβλήθη μὲν ἀλλὰ δὲν ἀπέβαλε καὶ τὴν ὑπαρξίν της· πολλὰ σώματα ἐπαναστατικὰ διετήρησαν αὐτὴν ἐδρεύοντα μὲν εἰς τὰ ὄρη ἐπιπίπτοντα δὲ καὶ κατερχόμενα εἰς τὰς πεδιάδας, ὅταν κατάλληλος περίστασις παρουσιάζετο. Τοιαῦτα ἦσαν τοῦ Σταυρούλη Νιώτου, Παλμέτου, Δ. Κουρμούλη, Ἀστρινοῦ, Μελίτακα κλπ. πλεῖστοι δ' ἄλλοι ἀρχηγοὶ Κρῆτες μετέβησαν εἰς Πελοπόννησον ἵνα τὸν κοινὸν ἐχθρὸν πολεμήσωσι ὡς ὁ Μαλικούτης, Β. Χάλης, Καλλέργης καὶ ἄλλοι· εἰς Μύλους τοῦ Ναυπλίου καὶ εἰς τὰ πρόθυρα αὐτοῦ ἀπήντησαν τὸν Ἰμβραὴμ καὶ γεναίως κατ' αὐτοῦ ἐπολέμησαν.

Τὰ ἐν Κρήτῃ ἐπαναστατικὰ ταῦτα σώματα δι' ἐνεδρῶν πολλοὺς Τούρκους ἐρόνευσαν ὁ Μιχαὴλ Νιώτης, ὁ Σταυρούλης ἡ ἀδελφή του Ἀγάπη, ὁ ἀδελφός του Γεώργιος μεθ' ὧν πλεῖστοι ἄλλοι ἠνώθησαν, κατέστρεψαν ἅπαντας σχεδὸν τοὺς Τούρκους τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου, οἱ Τοῦρκοι δὲ τοῦ Μαλεβυζίου Τριμένους καὶ Μασσαρᾶς πολλὰς ἔλαβον τὴν εὐχαριστησιν νὰ συναντηθῶσι μετὰ τοῦ Νιώτου ἀλλ' εἰς τινα ἔνεδρον ἐρονεύθη ὁ ἀδελφὸς τοῦ Νιώτου, Γεώργιος ἀνὴρ τιμηθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ. Ἡ θέοις *βαθειὰ καλτιρήμια* ἐχρησίμευεν ὡς ὁρμητήριον τῶν ἐπιθέσεων τοῦ Νιώτου κατὰ τῶν Τούρκων· ἔκει δέ που ὑπάρχει σπήλαιόν τι εἰς ὃ ἔρριπτε τοὺς ρονευθέντας καὶ ὅπερ ἦδη πλῆρες ὀστῶν ἐστι· ἰδίᾳ δὲ χειρὶ ὁ περιβόητος τότε κατασκὰς Νιώτης συλλαβὼν τὸν Χασὰν Ἀγᾶ ἔγκριτον τοῦρκον, ἀλλ' αἱμοβόρον ἐρόνευσεν εἰς τὴν θέσιν *Φωτειὰς ποταμὸς πλησίον τοῦ χωρίου Ὀαξοῦ* (1 *οὖσαν*, περὶ τὰ Ἀγγελιανὰ δὲ τὸν Φερὰτ Βέην. Πλείονες τῶν 600 Κρητῶν ἐκ τῶν ἐκ Κρήτης εἰς Ἑλλάδα κατελθόντων ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Ι. Χάλην, Δ. Κουρμούλην, Π. Ζερβουδάκην, Ἀστρινὸν, Δαμινὸν, Κωνσταντουδάκην, Ῥουστικιανὸν ἦσαν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπόλεως ὑπὸ τὸν Κολοκοτρώνη, ὑπὸ τὰ τείχη αὐτῆς· συσκεφθέντες οὗτοι ἀπεφάσισαν ἅμα παρουσιασθῇ εὐνοϊκὴ περίστασις νὰ ἐπανακάμψωσὶν εἰς Κρήτην ὅπως εἰς τὸν κλεφτοπόλεμον δώσωσι χαρακτῆρα γενικῆς ἐπαναστάσεως· τὴν ἰδέαν ταύτην ἐνίσχυσαν οἱ Μιχαὴλ Μαυράκης καὶ Μ. Ἀρετᾶς ὑπισχνούμενοι τὴν ἄλωσιν καὶ τοῦ ἰσχυροῦ φρουρίου τῆς Γραμβούσης ὑπ' ὀλίγων στρατιωτῶν φυλατομένου περὶ τὰ τέλη ἑκάστου μηνός· συνῆλθον λοιπὸν εἰς Μύλους τοῦ Ναυπλίου πλείονες τῶν 700 Κρητῶν ἀναγνωρισάντων ἀρχηγὸν τῆς ἐκστρατείας τὸν στρατηγὸν Δ. Καλλέργην καὶ τὴν 22 Ἰουλίου ἐκίνησαν πλήρης ἐλπίδων λαβόντες παρὰ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως 2,100 γρ. ἤτοι 525 δραχ. ὡς ἔξοδα τῆς ἐκστρατείας· ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἐπέτυχε καὶ τὸ ἰσχυρὸν φρούριον τῆς Γραμβούσης περιῆλθε εἰς χεῖρας τῶν ἡμετέρων ἀλωσάντων καὶ τὸ τῆς Κισσάμου.

Ἀρξαμένου τοῦ ἔτους 1826 ἡ Κρήτη σύσσωμος εὐρέθη εἰς τὰ ὅπλα τὸν τύραννον πολεμοῦσα καὶ νέας δάρκας καὶ στερᾶνους διὰ τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν πλέκουσα· τὸ φρούριον τῆς Γραμβούσης ἦν τὸ ὁρμητήριον τῶν ἡμετέρων εἰς ὃ ἀμέσως κατέφυγον πρὸς συννενόησιν οἱ εἰς τὰ ὄρη τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως κρατοῦντες καὶ οὐδόλως ὑποταγθέντες· μεταξὺ αὐτῶν ἦν καὶ ὁ Νιώτης· λαβὼν οὗτος μέσα τινα καὶ ὅπλα ἀπεβιβάσθη διὰ πλοιαρίου εἰς τὸν ὅρμον Μπαλῆ τοῦ Μυλοποτάμου· ἡ ἀποβίβασις αὐτοῦ ἔδωκε τῇ Ἐπαρχίᾳ Μυλοποτάμου τὸ σύνθημα τῆς γενικῆς ἐξεγέρσεως· ὁ Νιώτης ὁ Κυριάκος Σγουρός, ὁ Βασίλειος Ἀγιομαμίτης, ὁ Παλμέτης, ὁ Α. Καλλέργης, οἱ Χαμαλάκαι, Ἀνδρεδάκαι ἐκ Μυλοποτάμου ἅπαντες, συγκεντρώσαντες ἰσχυρὰν ἐκ Μυλοποταμιτῶν δύναμιν συνεκρότησαν σπουδαίαν μάχην περὶ τὸ χωρίον Ἀδδελὰ ἐναντίον 600 Τούρκων ὁδηγουμένων ὑπὸ τῶν Τούρκων Πεντεβῆ καὶ Δερβίσου· αὐτοὺς μὲν τοὺς ἀρχηγοὺς ἐρόνευσαν ὡς καὶ πλείστους ἄλλους, τοὺς περισωθέντας δὲ κατέλαβε πανικὸς ἀναγκασθέντας νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸ Φρούριον Ῥεθύμης. Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν ἐξῆλθον τῆς Ῥεθύμνης 400 Τοῦρκοι ἀρχηγούντων τοῦ Ἀχμὲτ Κιρίμη καὶ τοῦ Τουρεζήμπαση, ἵνα καταλάβωσι τὴν Ἐπαρχίαν Μυλοποτάμου. ἀλλ' ἀπέτυχον καὶ οὗτοι ἐγκαταλείψαντες πλείονας τῶν 50 φονευθέντων, οὐτωσί δ' ἡ Ἐπαρχία Μυλοποτάμου ἐλευθέρα ἦτο.

Ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Μαλεβυζίου, εἰς χωρίον Πενταμέδι, ὑπῆρχεν ἰσχυρὸς Πύργος εἰς βέην τινα ἀνήκοντα ὃν κατέλαβον 100 Τοῦρκοι, τὸ μὲν ἵνα χρησιμεύσωσι πρὸς φρουρὰν τῆς Ἐπαρχίας, τὸ δὲ ἵνα φυλάττωσι τὰς ἐν αὐτῷ τουρκικὰς οἰκογενείας καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ὑπάρχοντα λάφυρα. Πολλοὶ βεβαίως ἐσκέφθησαν τὴν καταστροφὴν τοῦ μυσαροῦ τούτου Πύργου ἀλλ' εἰς τὸν Σ. Νιώτον ἡ τύχη ὤρισε τὴν εὐτυχίαν ταύτην. Συγκεντρώσας τοὺς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ ἄνδρας μετὰ κατα πληκτικῆς ταχύτητον, ἢ ὅπως ὁμιλήσωμεν τὴν κρητικὴν διάλεκτον μ' *Ἀνωγειανὰ πόδια*, σπεύσας ἐπολιόρκησεν αὐτὸν καὶ ἤρξατο τὰς προσβολάς· ἀλλὰ φοβηθεὶς ὁ ὀξυδερκὴς Νιώτης μήπως ἡ παράτασις τῆς πολιορκίας δώσει καιρὸν τοῖς ἐν τῷ Ἡρακλείῳ Τούρκοις νὰ σπεύσωσιν εἰς ἐπικουρίαν τοῦ Πύργου, ἀνώτερος δὲ τῶν μικροφιλοτιμιῶν ὤν, καὶ τὸ τῆς πατρίδος συμφέρον ὑπ' ὄψει μόνον ἔχων, ἐκάλεσε τὸν ἀρχηγὸν Ἀγίου Βασιλείου Τσουδερὸν συναρωγόν· ὁ μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ προθύμως ἔσπευσε ὑπακούων εἰς τὴν φωνὴν οὐχὶ τοῦ ἀτίμου Νιώτη ἀλλὰ τοῦ Νιώτη τοῦ ὑπηρέτου τῆς πατρίδος· δυστυχῶς παρ' ἡμῖν μικροριλοτιμίαι τινὲς κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις καὶ ἐγωισμοὶ ἄκαιροι συνετέλεσαν σπουδαίως εἰς τὴν σωτηρίαν ἐχθρικῶν σωμάτων νῦν μὲν, ἄλλοτε δὲ εἰς παράλειψιν σπουδαίων καθηκόντων ὧν ἡ μὴ ἐκτέλεσις πολὺ τὴν πατρίδα ἔβλαψεν. Οἱ Τοῦρκοι τοῦ Πύργου ἀντέταξον ἰσχυρὰν ἐπιμονὴν μὴ θέλοντες νὰ παραδοθῶσι καίτοι προρκνῆ τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ βλέποντες ὡς ἐπικουρίας ἐκ τοῦ Ἡρακλείου προσμένοντες. Ὁ Νιώτης καὶ ὁ Τσουδερὸς ἀπεφάσισαν τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ· στήσαντες κλίμακας ἀνῆλθον εἰς τὰς στέγας αὐτοῦ καὶ ῥίπτοντες ἐντὸς τοῦ Πύργου κυστικὰς ὕλας ἀνάγκασαν τοὺς ἐν αὐτῷ ἠμιακούστους νὰ παραδοθῶσιν· οἱ ἡμέτεροι τὰς μὲν γυναῖκας καὶ παιδία ἀσφαλίσαντες ἔπεμψαν εἰς Ἡράκλειον, τοὺς δὲ ἄνδρας ἐρόνευσαν ἅπαντας· ἀκριβολογῶν τις δύναται νὰ ψέξῃ τοὺς Νιώτην καὶ Τσουδερὸν τοιαύτην διαταγὴν δόσαντας ἀλλ' ἂν λάβῃ ὑπ' ὄψει τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τὰ μίση καὶ τὸν φανατισμὸν, θὰ δικαιώσῃ τὴν ἀπόφασιν τούτην τῶν ἡμετέρων. Παρ' ἡμῖν οἱ αἰχμάλωτοι φυλάττονται, ἀπολυόμενοι δὲ δὲν λαμβάνουσι μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν αὐτὴν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ μεταξὺ ἐπαναστατῶν μάλιστα οἱ τοιαῦτοι λεπτομέρειαι τοῦ διεθνοῦς δικαίου οὐδὲ ἐπ' ἐλάχιστον ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψει· οἱ αἰχμάλωτοι ἐλευθερούμενοι ἐπέπιπτον μετὰ μεγαλητέρας λύσσης πολλὰς καταστροφὰς τοῖς ἡμετέροις ἐπιφέροντες, τούτου ἕνεκα, ἐνῷ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐπαναστάσεως οἱ ἡμέτεροι ἀπέλυον τοὺς αἰχμαλώτους, κατόπιν ἠναγκάζοντο νὰ φονεύωσιν αὐτοὺς· ἡ πρᾶξις ἄρα τοῦ Νιώτου καὶ Τσουδεροῦ ἐξ ἀνάγκης γενομένη οὐδόλως τὸ ἐπιλήψιμον ἔχει.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Πύργου τούτου οἱ ἡμέτεροι ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Νιώτου ἐκδραμόντες ἄχρι τοῦ χωρίου Γρηγοριὰ τῆς Μεσσαρᾶς ἐρόνευσαν τινας Τούρκους, ἔδωκαν δὲ ζωὴν καὶ σθένος εἰς τὴν ἐπανάστασιν κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα ἔνθα ἠρίστευον ὁ Μαλικούτης Ῥωμάνος ὁ Ξεπατέρας ὁ Λέκκας καὶ ἄλλοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατηγοῦ Μαλικούτη ὄντες ἐξολοθρεύσαντος μὲν τὸν φοβερὸν καὶ αἰμοβόρον Ἀγριολίδην ἀλλ' ὑποστάντος οἰκτρὸν θάνατον ἐν τῇ πόλει Ἡρακλείου κατόπιν. Μετά τινα χρόνον ὁ Νιώτης μετὰ τοῦ Σπόκου καὶ Ξεπατρῆ ἰσχυρὰν δύναμιν στρατοῦ συγκεντρώσαντες μετέβησαν εἰς τὰς ἀνατολικωτέρας ἐπαρχίας Σιτείας καὶ Ἱεραπύτνης ὅπως κυριεύσωσι τὸν Πύργον *Λιθίνας* ἐνδιαίτημα τῶν Τούρκων τῶν μερῶν ἐκείνων. Ὁ Πύργος μετά τινα πολιορκίαν ἡλώθη καὶ εἰς σποδὸν μετεβλήθη, ἀλλ' ἐτραυματίσθη ὁ Νιώτης κατὰ τὴν ἀριστερὰν κνήμην.

Ἔκτοτε ὁ Νιώτης (1827) περιωρίσθη ἐντὸς τῆς Ἐπαρχίας αὐτοῦ Μυλοποτάμου καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐγκριτῶν ὁπλαρχηγῶν αὐτῆς ἀπέκρουον τὰς ἐκ τοῦ Ἡρακλείου καὶ Ρεθύμης ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων. Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου τὰ δεινὰ ἑνὸς μέρους τῶν Ἑλλήνων ἔπαυσαν, ἀλλ' ἡ Κρήτη ἡ κυλισθεῖσα εἰς τὰ αἵματα, ἡ τοσοῦτα τρόπαια ἐγείρασα, ἡ ἐλευθέρα Κρήτη [1]) μένει αὖθις εἰς τὸν ζυγόν, μάτην ἀποβάντων τῶν πολλῶν αὐτῆς ἀγώνων, εἴτε ἕνεκα τῆς κακῆς τοῦ Κυβερνήτου πολιτικῆς εἴτε ἕνεκα τῶν σχεδίων τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1830 οἱ Πληρεξούσιοι ἀπάσης τῆς Κρήτης ἐν τῷ χωρίῳ Μαργαρίταις τῆς Ἐπαρχίας Μυλοποτάμου ὑψωσαν ὑστάτην φωνὴν διαμαρτυρήσεως κατὰ τῆς ἐπελθούσης εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν δυστυχίας· μεταξὺ τῶν Πληρεξουσίων ἐκείνων ὑπῆρχε καὶ ὁ Νιώτης.

«Διαμαρτύρεται, λέγει ἡ Συνέλευσις, ὁ πολυπαθὴς χριστιανικὸς λαὸς τῆς Κρήτης μὲ »τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας καὶ μὲ ἀνεξάρτητον »θέλησιν σήμερον πασιφανῆς ἑνώπιον Θεοῦ καὶ »ἀνθρώπων· φυλάττει σῶα καὶ ἄθικτα τὰ »ἀπραγράπτα καὶ ἀναφαλλοτρίωτα δίκαιά »σου ὡς πρὸς τὴν ἀρχῆθεν πατρώαν του γῆν, »τὴν ὁποίαν ἀσυγχώρητος ἀδικία παρανόμως »ἁρπάζει, ἀφ' οὗ τὴν ἐπότισε τώρα καὶ δέκα »ἔτη μὲ τὸ αἷμα του ἀδιακόπως, καὶ τὴν ἑβα»στοῦσε μὲ τὰς ἀνηκούστους θυσίας, ταλαιπωρίας καὶ δυστυχίας του,

»Φυλάττει ὁ λαὸς τῆς Κρήτης ὅλον τὸ δί»καιον τοῦ νὰ φροντίσῃ ὅπως ἐγκρίνῃ περὶ τῆς »ἀνακατήσεως τῆς πατρῴας του γῆς,

»Διατηρεῖ τὴν ἀδιαχώριστον καὶ αἰώνιον »ἕνωσίν του μὲ τοὺς συναγωνιστάς του Ἕλ»ληνας, μὲ τοὺς ὁποίους συγκροτεῖ καὶ σήμε»ρον τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὡρ»κίσθη νὰ μένῃ ἀδιάσπαστος καὶ ἀδιαχώριστος.»

Τὴν δὲ 23 Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐν Μαργαρίταις Μυλοποτάμου τὸ *Κρητικὸν Συμβούλιον* διὰ ψηφίσματος ἐν «ὀνόματι τοῦ ἤδη ἐλευ»θέρου, καὶ μὲ τὰ ὅπλα εἰς χεῖρας λαοῦ τῆς »Κρήτης καὶ ἀνεξάρτητον θέλησιν» ἐξελέξατο ἐπιτροπείαν ὅπως φροντίζῃ «*διὰ τὴν ἕνωσιν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς ἐλευθερωθείσης Ἑλλάδος*». Τῆς ἐπιτροπῆς δὲ ταύτης μέλος ἐξελέγη καὶ ὁ Σταυρούλης Μ. Νιώτης.

1) Οἱ Τοῦρκοι περιωρίσθησαν μόνον ἐντὸς τῶν φρουρίων, ἡ δὲ λοιπὴ Κρήτη καὶ τὸ φρούριον Γραμβούσης Κισσάμου ἦν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων διοικουμένης παρὰ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ κυβερνήτου.

Τὴν ἐπανάστασιν ἐκείνη ἔληξεν ἄνευ ἀποτελέσματος, ἀλλὰ κηρύξασα μίαν ἔτι φορὰν τὴν φιλελευθερίαν τῶν Κρητῶν καὶ τὰ ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως αὐτῶν μετὰ τῆς Ἑλλάδος φρονήματα, καὶ οἱ Νιώτης καὶ Ἐμμ. Παπαδάκης (Πατελάρος) μὲ τὸ δάκρυ εἰς τὸ ὄμμα ἐγκατέλειψαν αὖθις τὴν γενέτειραν μεταβάντες εἰς Ναύπλιον. Ὁ Νιώτης δὲν ἐπεζήτησεν οὔτε τὸν μισθὸν αὐτοῦ οὔτε τὸν βαθμὸν ἀλλ' ἔζη μονήρη σχεδὸν βίον εἰς Μινύαν, εὐχόμενος τῷ Θεῷ ὡς τάχιστα καὶ αὖθις νὰ δυνηθῇ νὰ ῥίψῃ καὶ ἓν ὅπλον ὑπὲρ τῆς

βάλλεται θᾶττον ἢ βράδιον ὑπὸ τῶν τύψεων τοῦ συνειδότος

Κατὰ τοῦ βασιλοκτόνου, ὅστις ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀσθενοῦς Δουγκὰν ἥρπασε τὸ στέμμα, βαδίζει ἤδη ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυροῦ στρατεύματος ὁ Μάκδουφ. Ὁ Μάκβεθ ἐγκαταλείπεται καὶ δὲν ἔχει ἕτερον σύμμαχον ἢ τὸ βάρος τῆς ἐνοχῆς του, ὅστις εἶναι ὁ φρικωδέστερος αὐτοῦ πολέμιος. Τὸ δάσος τοῦ Βιρνὰμ ἐκινήθη, ἡ τελευταία προφητεία τῶν μαγισσῶν πρόκειται μετ' ὀλίγον νὰ πληρωθῇ. Ἡ ἱστορία τοῦ Μάκβεθ ἐτελείωσε. Ὁ ἐπαναστάτης καὶ ὁ ἡγεμὼν συναντῶνται ἐπὶ τοῦ πεδίου, διασταυροῦσι τὰ ξίφη καὶ μετ' ὀλίγον εἰσέρχεται νικητὴς εἰς τὴν σκηνὴν ὁ Μάκδουφ κρατῶν τὴν κεφαλὴν τοῦ πεσόντος βασιλέως.

Ὁ Μάκβεθ, κατὰ τὸν Σαίξπηρ, δὲν ὑπῆρξε φύσις κακοῦργος, ἐὰν τοιαύτη ὑπάρχῃ, ὤθησεν αὐτὸν εἰς τὸ ἔγκλημα ἀκοντα σχεδὸν ἡ φιλοδοξία τῆς συζύγου του. Ἀλλὰ μετὰ τὴν πρώτην ταύτην ὤθησιν δὲν ἠδυνήθη πλέον νὰ κρατήσῃ ἑαυτὸν καὶ γίνεται θηριωδέστερος ἑαυτοῦ θέλων οὕτω διὰ τῆς συνηθείας εἰς τὸ αἷμα καὶ τοὺς φόνους νὰ καταπνίξῃ πᾶσαν ἐξέγερσιν τῆς καρδίας του, πάντα ἔλεγχον. Ὁ Μάκβεθ ἠδύνατο νὰ ἀντιστῇ εἰς τὰ σχέδια τῆς συζύγου του, ἀλλὰ βλέπων καὶ οὗτος ὅτι οἱ φιλόδοξοι αὐτοῦ πόθοι οὐτωὲπληροῦντο τάχιον, ἐνέδωκε τότε καὶ ἅπαξ ὁλισθήσας ἐγένετο καὶ τῆς συζύγου του κακουργότερος.

Ἡ Λαίδυ ἦτο φιλόδοξος, ἀλλὰ ἦτο καὶ τι πλειότερον, ἦτο γυνή. Δὲν ἀνελογίζετο οὐδὲν, ἤθελε μόνον νὰ βασιλεύσῃ καὶ ἔπρεπε πᾶς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ θρόνου παρεντιθείμενος φραγμὸς νὰ καταπέσῃ. Ὑπῆρξε σκληρὰ καὶ ἀποτρόπαιος καὶ ὅμως ἠγάπα τὸν συζύγόν της, ἐγίνωσκεν ὡς λέγει ὁ Γκυιζὼ τὰς τέρψεις τῆς μητρὸς καὶ δὲν ἠδυνήθη αὐτὴ διὰ τῶν ἰδίων της χειρῶν νὰ φονεύσῃ τὸν Δουγκάν, διότι ὡμοίαζε τὸν πατέρα της, ὁ βασιλεὺς κοιμώμενος, ἀλλ' ἤθελεν ἀφ' ἑτέρου νὰ γείνῃ βασίλισσα καὶ διὰ τοῦτο ὁ Δουγκὰν ἔπρεπε νὰ ἀποθάνῃ. Μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος ἡ συναίσθησις εἶναί τι νέον τῳόντι δι' αὐτὴν καὶ ἐκείνη, ἥτις ἐμέμφετο τοῦ συζύγου της αἰσθάνεται ἤδη βαθύτερον τὰς τύψεις, ἐγείρεται τῆς κλίνης νὰ πλύνῃ τὰς χεῖρας καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἀπελπισίᾳ της μόνον διὰ τοῦ θανάτου εὑρίσκει τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ φοβεροῦ τούτου ἐφιάλτου.

Οὐδέποτε ἡ ποίησις ἐζωγράφησε διὰ τοσοῦτον ζωηρῶν χρωμάτων τὰ ἐνδόμυχα τῆς ψυχῆς πάθη, τὰς θανατηφόρους ἀγωνίας τῆς ἐνόχου ψυχῆς. Εἶνε δὲ τὸ ὅλον τοῦ δράματος μεσοῦν πάθος καὶ ἡ σκηνὴ τοῦ Μάκδουφ, ὅστις μανθάνει τὸν θάνατον τῶν τέκνων του καὶ χωρὶς νὰ δακρύσῃ ἐν ἐσχάτῃ ἀπελπισίᾳ, βλέπων ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐκδικηθῇ, διότι ὁ Μάκβεθ δέν εἶχε υἱὸν ἀναῤῥωνεῖ τὸ — Δὲν ἔχει τέκνα! — εἶνε ἀληθῶς ἡ πιστοτέρα εἰκὼν τοῦ πατρικοῦ φίλτρου.

Ἡ φρικαλέα καὶ ἀπαισία εἰκὼν τῆς γυναικὸς ταύτης, οἵαν παρέστησεν ὁ Σαίξπηρ, ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον εἰς τὸν Κώλβαχ, ὅτε ἔγραφεν ἓν τῶν ἀριστουργημάτων του. Ἐκεῖ ἡ Λαίδυ Μάκβεθ φαίνεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς μετὰ τὸ ἔγκλημα, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπιστρέφει εἰς τὸ δωμάτιόν της·—Εἰς τὴν κλίνην! Εἰς τὴν κλίνην!— ἀναφωνοῦσα, ὡς ἐὰν οὐδὲν εἶχε συμβῆ. Ἐζωγράφησε τὴν εἰκόνα τῆς φρίκης θαυμασίως ὄχι μόνον εἰς τὴν μορφὴν τῆς Λαίδυ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ πρόσωπα τῶν δύο ἀνθρώπων, οἵτινες τὴν παρακολουθοῦσι. Ὁ κόσμος καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς αἰθούσης, ἡ ἀμυδρὰ λάμψις τῆς λυχνίας, ἀντάξια τοῦ χρωστῆρος τοῦ μεγάλου τούτου τῆς Γερμανίας ζωγράφου, ἐπιτείνουσιν ἔτι μᾶλλον τὸ φοβερὸν τῆς ζωγραφίας.

Ἕτερος καλλιτέχνης ὁ Madise (1840) ἔγραψε τὸ συμπόσιον τοῦ Μάκβεθ, καθ' ἣν στιγμὴν ἐμφανίζεται ἡ σκιὰ τοῦ Βάγκου. Ὁ Muller εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἔκθεσιν (Salon) τοῦ 1849 παρουσίασε τὴν εἰκόνα τῆς ὑπνοβασίας τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς πέμπτης πράξεως, ἀλλὰ τόσον ἡ στάσις τῆς Λαίδυ, ὅσον καὶ τῆς ὑπηρετρίας καὶ τοῦ ἰατροῦ τὰ σχήματα ἔχουσί τι τὸ μελοδραματικὸν, ὁμοιάζουσιν ἀπὸ σκηνῆς παντόμιμον.

Εὐτυχέστερος ὑπῆρξεν ὁ Εὐγένιος Δελακρουᾶ (Salon τοῦ 1851) γράφων τὴν ἰδίαν σκηνήν.

Τὸν Μάκβεθ τοῦ Σαίξπηρ ἐμιμήθη ὁ Γάλλος ποιητὴς Ducis (1784), ἀλλ' ἡ τραγῳδία αὐτοῦ ὄχι μόνον ὡς ἀπομίμησις τοιούτου πρωτοτύπου ἦτο ὠχρὰ καὶ ἀσθενὴς, ἀλλὰ καὶ ἀπολύτως ὑπῆρξεν ἀνεπιτυχὴς, διότι ἀφεῖλε τὴν δράσιν ἀπὸ τῆς Σκηνῆς καὶ ἀντικατέστησεν αὐτὴν, κατ' ἀπομίμησιν τῶν ἀρχαίων κλασικῶν δραμάτων, διὰ τῆς διηγήσεως.

Ἦλθε τελευταῖον ὁ Ἰωσὴφ Βέρδης καὶ ἐπεχείρησε νὰ μεταφράσῃ εἰς τὴν μουσικὴν τὰς σκοτεινὰς καὶ μυστηριώδεις ἰδέας τοῦ ποιητοῦ. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνέλθῃ μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ Σαίξπηρ, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποδώσῃ διὰ τῶν μουσικῶν φθόγγων καὶ φράσεων τὰς ἰδέας τοῦ ποιητοῦ.

(ἀκολουθεῖ)

Κ. Γ. ΞΕΝΟΣ.

ἐλευθερίας τῆς φιλτάτης πατρίδος· ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1858 μικρὸν διαρκέσασα καὶ μὴ εἰς ἔνοπλον ῥῆξιν ἀπολήξασα δὲν ἔδωκε καιρὸν τῷ Νιώτῃ νὰ ἴδῃ τὴν Ἴδην καὶ τὰ Λευκὰ τῆς Κρήτης ὄρη. Ἀλλ' ἡ Κρήτη εἶναι ἐκ τῶν χωρῶν ἐκείνων αἵτινες καὶ πίπτουσαι λαμβάνουσι σθένος καὶ ἀναδιοργανοῦνται· καὶ ἰδοὺ τὸ 1866 ἡ σημαία τῆς ἐλευθερίας ὑψώθη ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ πεδιάδας, φυγαδεύσασα τὴν τουρκικὴν ἐντὸς τῶν φρουρίων.

Ὁ γέρων ἤδη Νιώτης μετὰ τῶν δύο υἱῶν τοῦ Γεωργίου καὶ Νικολάου ἔσπευσεν εἰς Κρήτην ὅπως καὶ τὴν τελευταίαν τῆς ζωῆς του ῥανίδα θυσιάσῃ πρὸ τοῦ βωμοῦ τῆς Πατρίδος, ἀλλ' ἄνευ τοῦ συναγωνιστοῦ του Ἐμμανουὴλ Παπαδάκη· οὗτος λαβὼν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν Ναυπλιακὴν τοῦ 1862 ἐπανάστασιν καὶ ὁδηγῶν σῶμα ἐκ Κρητῶν καὶ μὴ ἐπληγώθη εἰς τὴν ἐν Ἀρείᾳ μάχην καὶ ἐκ τῆς πληγῆς ταύτης ἄχρηστος ἡ δεξιὰ χεὶρ αὐτοῦ ἀπέμεινεν· ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Κρήτην πλὴν ἡ ἐκεῖ μετάβασίς του, καίτοι ὑπὸ τῆς κεντρικῆς ἐν Ἀθήναις ἐπιτροπῆς ἐθεωρήθη λυσιτελεστάτη εἰς τὸν ἀγῶνα, δὲν ἐγένετο, αὐτῆς ἕνεκα. Αἱ μάχαι τοῦ Σαρβιλῆ, Φόδελε, Ἀπανωσιτῶν, Ἁγίου Ἰωάννου ἀνεγνώρισαν τὸν πολεμιστὴν τοῦ 1821, τὸν *Γραμβουσιανὸν* Νιώτην, τὸν ἀγωνιστὴν τοῦ 1841, τὸν ἥρωα ἀληθῶς Νιώτην. Ἀλλ' ὅλα ἐκεῖνα τὰ χυθέντα αἵματα, αἱ σφαγαί, αἱ δηώσεις, ἡ πανωλεθρία συνελόντι τῆς Κρήτης, πρὸ τῆς διπλωματίας τῆς Εὐρώπης δὲν ἴσχυσαν ν' ἀπελευθερώσωσι τὴν αἱματοβαφῆ Κρήτην, οὐδὲ νὰ συγκινήσωσι τὴν καρδίαν τοῦ Ναπολέοντος Γ'. ἀλλὰ κατὰ τὴν μάχην τοῦ Σεδὰν ἡ Κρήτη ἐξεδικήθη αὐτὸν παρασύραντα εἰς τὸν ὄλεθρον εὐγενὲς ἔθνος. Ὁ Νιώτης ἰδὼν θραυσθείσας καὶ τὰς τελευταίας ἐλπίδας του ἐγκατέλειψε διὰ τετάρτην φορὰν τὴν προσφιλῆ Κρήτην καὶ μετέβη εἰς Μινώαν ὅπως ἀναπαύσῃ τὸ κεκοπιακὸς αἷμά του εἰς ἐλευθέραν γῆν.

Τὴν 29 Ἰουνίου τοῦ 1875 οἱ Κρῆτες τῆς Μινώας καὶ τῆς Ναυπλίας περιαλγεῖς συνώδευον εἰς τὴν τελευταίαν κατοικίαν τοῦ ἀνθρώπου, νεκρικὸν κράβατον ἐμπερικλείοντα τὸν προσφιλῆ υἱὸν τῆς Κρήτης καὶ τῆς ἐλευθερίας. Ὁ συναγωνιστὴς τοῦ ἀποθανόντος Ἐμμανουὴλ Παπαδάκης δακρύβρεκτος ἀνέφερεν ἐν μικρογραφίᾳ τοὺς ἀγῶνας τὰς θυσίας καὶ τὰς καταστροφὰς ἃς ὑπέστη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Κρήτης.

Ἦν ὁ ΣΤΑΥΡΟΥΛΗΣ Μ. ΝΙΩΤΗΣ.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ.

ΜΕΛΕΤΗ

ΕΠΙ

ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

ΥΠΟ

Ι. Α. ΣΟΥΤΣΟΥ

Καθηγητοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ

(Ἐν Ἀθήναις 1879).

Τὸ ἐκ 59 σελίδων συγκείμενον τοῦτο βιβλιάριον τοῦ σοφοῦ Καθηγητοῦ μετὰ πλείστης ὅσης συντομίας, ἀκριβολογίας, εὐφραδείας καὶ διασκευῆς συντεταγμένον, εὐμοιρεῖ τῶν προσαπαιτουμένων γνώσεων, διαποικίλλεται κᾷπου ἐν τῇ ἐφικτῇ τῆς ὕλης οἰκονομίᾳ, ἡ κατάταξις τῆς ὁποίας ἔχει ὡς ἕπεται.

§ 1. Προϋπολογισμὸς τοῦ 1879 (ἐν μονογραφίᾳ)

§ 2. Περὶ τῶν ἀνεπαρκῶς καὶ μηδόλως φορολογουμένων ἐξ ὀκτὼ κεφαλαίων καὶ

§ 3. Περὶ τῆς περιουσίας τῶν διατηρουμένων μοναστηρίων.

Τὰ ὀκτὼ κεφάλαια περιστρέφονται ὡς ἀκολούθως.

Ἔγγειος φόρος, φόρος ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν, φόρος ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν κερδῶν, φόρος ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν, χαρτόσημον, Τελωνεῖα, φόρος ἐπὶ τῆς καταναλώσεως τοῦ καπνοῦ καὶ φόρος ἐπὶ τῆς καταναλώσεως τοῦ οἴνου.

Τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἑτεροσκελοῦς, ἔλλειμα 15 ἑκατομμυρίων παρουσιάζοντος, ὅπως ἐπέλθῃ ἡ μεταξὺ ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἰσορροπία, προτείνεται ἡ προσεπαύξησις τῶν φόρων.

Ἂς μᾶς ἐπιτρέψῃ ὁ σοφὸς καὶ πολύπειρος Καθηγητὴς νὰ δημοσιεύσωμεν τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου κρίσεις μας.

Ἐν ᾧ κράτος τε καὶ ἔθνος διάκεινται οἰκονομικῇ ἀθλιότητι, ἡ προσαύξησις (plus=value) τῶν φόρων ὁμοιάζει ἀφαίμαξιν ἐπὶ ἀναιμικοῦ πνευστιῶντος.

Τὸ προτεινόμενον τῆς προσαυξήσεως τῶν φόρων μέσον θεραπείας προϋποτίθησι μεγαλητέρας τῶν ὑφισταμένων προσόδους.

Ἀφοῦ ἐμψυχώσωμεν τὴν γεωργίαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ναυτιλίαν ἐπεκτείνωμεν καθ' ἅπαν τὸ Κράτος τὴν ἁμαξιτὴν καὶ δι' ἀτμοῦ σιδηροδρομικὴν γραμμὴν καὶ, τακτοποιοῦντες ἐν εὐρυτέρῳ κύκλῳ τὰ φύρδην—μίγδην τοῦ ἡμετέρου κυκεῶνος, ἰσοφαρίσωμεν τὸ σύστημα τῶν συναλλαγῶν, ἐξαιρουμένων τῶν ἑκάστοτε ἐκπιπτόντων χρηματικῶν ἐνταλμάτων, ὧν ἡ παρὰ τοῖς Ταμίαις δοσοληψία πᾶν ὅριον ὑπερέβη ἰδοσταθμίας,— ἀφοῦ διανοίξωμεν νέους πλουτολογικοὺς πόρους καὶ ἠθικοποιήσωμεν τοὺς ἐπιτετραμμένους τὴν λειτουργίαν τῶν νόμων, τότε δυνάμεθα νὰ προτείνωμεν προσαύξησιν (plusvalue) φόρων.

Ἵνα δὲ μὴ καταχρῶνται οἱ ὑπάλληλοι τοῦ δημοσίου, θέλομεν προεξασφαλίσει αὐτοὺς δι' ἀναλόγων μισθῶν προαπαιτοῦντες προσόντα, ἱκανότητα, τιμιότητα ἀκρίβειαν, ἐνδελέχειαν, ζῆλον, ἀφοσίωσιν, φερεγγυότητα, μονιμότητα καὶ αὐστηρὰν τῶν καταχρήσεων τιμωρίαν ἐπὶ ἁπλοποιήσει τῆς πολυπλόκου καὶ ἐνίοτε ἀδιεξόδου ὑπηρεσίας.

Τοιῷδε τῷ τρόπῳ θέλομεν προεξασφαλίσει ποσὸν, ἐξ οὗ θέλει προκύψει ἡ ἰσορροπία, τὴν ὁποίαν ἔντιμοι καὶ ἱκανοὶ ὑπουργοί, εἰς τὴν θρησκευτικὴν τοῦ καθήκοντος πρὸς τὴν Κοινὴν Πατρίδα καὶ μόνην ἀποσκοποῦντες ἐκπλήρωσιν, δύνανται, ὅταν θέλωσι νὰ ἐξεύρωσι.

Τότε ἔξομεν σωτήριον καὶ ἐνεργητικὸν ἔργον, διότι, ὡς εἶπε καὶ ὁ πολύμητος Ὀδυσσεὺς πρὸς τὸν Μέδωνα «ὡς κακοεργίης ἐνεργεσίη μέγ' ἀμείνων, (α) ὅτι ἡ εὐεργεσία εἶναι πολὺ καλλιτέρα τῆς κακουργίας».

Ἄλλως τε ἂς οἰκονομήσωμεν ἐπιβαρύνοντες τὰ εἴδη τῆς πολυτελείας, ἀποσοβοῦντες τὴν ἐκ τῆς καταχρηστικῆς αὐτῶν διαδόσεως ὁσημέραι ἐπεκτεινομένην διαφθοράν.... παρέχοντες ὑπόδειγμα λιτότητος, ἐγκρατείας καὶ σωφροσύνης, εἰ μὴ σπαρτιατικῆς, τοὐλάχιστον ἑλβετικῆς.

Ὁ προϋπολογισμὸς τῆς Γαλλίας, σὺν τῇ προσαυξήσει (plus-value) τῶν ἐμμέσων φόρων τοῦ ἔτους 1879 ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου μέχρι 15ης Σεπτεμβρίου, ἀνέρχεται εἰς φρ. 104 ἑκατομμύρια καὶ 844 χιλιάδας.

Τὸ παράδειγμα τῆς πρὸς τὴν Γαλλίαν συγκρίσεως δὲν φαίνεται εἰς ἡμᾶς πρόσφορον. Ἡ ἔκτακτος καὶ ἐξαιρετικὴ θέσις τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους, μετὰ τὸν τελευταῖον γαλλο-γερμανικὸν πόλεμον, ἔκτακτα καὶ ἐξαιρετικὰ ὑπηγόρευσαν αὐτῷ μέτρα, ἅτε μεγάλῳ, εὐπόρῳ καὶ καλῶς ὀργανισμένῳ, ἐσωτερικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς πλουτοῦντι καὶ οὐ σμικρὸν μέρος τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐμπορίου διακατέχοντι.

Ἀλλὰ γίγνεται μνεία καὶ περὶ τοῦ ἐπὶ τῆς προσόδου φόρου (income tax) οὐ μόνον τῆς ἀκαθαρίστου ἀλλὰ καὶ τῆς καθαρᾶς καὶ αὐτῆς δὴ τῆς ἀξίας.

Ὡς γνωστὸν, ἡ ἀξία ἐν γένει τῆς προσόδου ἢ τοῦ πράγματος, ἐφ' ἧς εἰσπράττεται ὁ φόρος βᾶσις τοῦ νεωτέρου οἰκονομολογικοῦ συστήματος, ἐκπολιτιστικοῦ, καθὸ διεθνοῦς ἀλληλεγγύης τῶν διαφόρων ἐμποροβιομηχανικῶν καὶ γεωργικῶν σχέσεων καὶ ἀνταλλαγῶν, ἐκ διαμέτρου ἀντικειμένη πρὸς τὸν πάγιον ἐν γένει φόρον κατὰ χιλιάδα, ὅσον οἷόν τε ἀποτελεῖ τὸ ἔτι καὶ νῦν ὑφιστάμενον ἐν Ἑπτανήσῳ σύστημα τῆς ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς ἐμμέσου φορολογίας τῶν τριῶν κυριωτέρων προϊόντων σταφίδος, ἐλαίου καὶ οἴνου, ἀνεξαρτήτως τῶν δημοτικῶν, λιμενικῶν κτλ.—, σύστημα, δι' οὗ τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη εὐνομούμενα προοδεύουν, οὐτινός, ὅμως, τὴν κατάργησιν πολλοί, χάριν τῆς μεσαιωνικῆς, βαρβάρου καὶ τουρκικῆς δεκάτης, ἀναιδῶς καὶ ἀσυστόλως ἐπεδίωξαν.... τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀμάθειαν, ἀκρισίαν καὶ ἀβελτηρίαν ἐπιδεικνύμενοι, ἵνα καὶ ὡς βουλευταὶ προσβάλωσι τὴν οἰκονομολογικὴν εἰδικότητα καὶ πεῖραν ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν θὰ ἐματαιοῦντο αἱ περὶ τῆς ἀμέσου καὶ πλήρους ἀφομοιώσεως καταστρεπτικαὶ ἔφοδοι, οὐδὲ ἡ ἀμυδροτέρα θὰ ἐσώζετο περὶ θεραπείας ἐλπίς.

Οἱ μνηστῆρες ἐκεῖνοι τῆς ἐξουσίας καὶ τοῦ δημοσίου πλούτου μᾶς ὑπενθυμίζουσι διὰ τῶν ἀποτροπαίων αὐτῶν ἔργων τὸ ὁμηρικὸν λόγιον περὶ τῆς θείας καταδίκης «τούς δε μοῖρ' ἐδάμασε θεῶν καὶ σχέτλια ἔργα».

Τὸ χαρτόσημον, ἐφ' οὗ ἐγένετο ἐν τῇ πρώτῃ βουλευτικῇ περιόδῳ ἐλάττωσις κατὰ τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας χάριν τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν, εἶναι ὁμολογουμένως ἡ μεγάλη ἀφετηρία, διὰ τῆς δυσαναλόγου ἀναλώσεως καὶ ὑπερόγκου δαπάνης τῶν διαδίκων τῆς διὰ συχνῶν καὶ ἐπανειλημμένων ἀναβλητικῶν καὶ ἐπὶ πάσης ἐνστάσεως καὶ κατὰ πᾶσαν στάσιν προκαλουμένων καὶ ἐκδιδομένων στρεψοδίκων ἀποφάσεων ἐπ' ἄπειρον διαιωνίσεως καὶ καταστροφῆς τῶν δικῶν ἐπί τε τῶν τῶν προσωπικῶν καὶ πραγματικῶν ἀγωγῶν, ὧν αἱ ἀξιώσεις κατὰ τὰ ἀποδεδειγμένα δικαιώματα δι' ἐκνόμων περιβάλλονται μέσων καὶ ἀπροστασίου γράφοντος, στεροῦνται οὕτω καὶ αὐτῆς τοῦ ῥωμαϊκοῦ νόμου τῆς προνοίας περὶ ἀπονομῆς εἰ μὴ ἐκνικήσεως.

Τὸ πνεῦμα τοῦ κοσμοπολιτισμοῦ, ἀναπτερωθὲν ὡς χρυσαλλὶς ἐκ τῆς ἀποστιλβούσης ὑλοφροσύνης τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος, ἐπαναφέρει ἐγγεγραμμένον ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ τὸ τοῦ ἀρχαίου ῥωμαίου ἀπόφθεγμα «ubi bonum ibi patria», ὅπερ εἰς μεταναστευτικὰς ἐποχὰς ἐφαρμοζόμενον καὶ τὴν ἁπλῆν αὐτοσυντήρησιν καὶ μετ' αὐτὴν τὸν τυχοδιωκτισμὸν ἐπιδιῶκον ἐν ταῖς ἀχανέσι τῆς ἀλοδαπῆς κοινωνίας, τοὺς πατρίους καὶ ἰθαγενεῖς τῶν ἐθνῶν, ἰδίᾳ δὲ τῶν μικροσκοπικῶν, δεσμοὺς χαλαροῖ καὶ τὸν συνοικισμὸν, οὗ τοσοῦτον χρῄζουσι, παρεμποδίζει, τὸν αὐτοεθνῆ καὶ ἐξ αἵματος καταγωγῆς παντὸς γένους, πάσης οἰκογενείας τύπον ἐξαφανίζει, τὴν εὐρωστίαν καὶ ῥωμαλεότητα τος πατριωτισμοῦ ἀπομαραίνει καὶ τὸ δένδρον τῶν εὐκλεῶν προγονικῶν ἀναμνήσεων ἐκριζοῖ, καὶ διὰ τῆς παρεισαγωγῆς καὶ ἐπιμιξίας καὶ συγχρωτισμοῦ ξενικῶν τοσιχείων, ὧν ἡ ἐπίδρασις ὀλεθρία, ἀδρανεῖς μιγάδας καὶ νωθροὺς πολίτας, ἀσώτους καὶ παραλελυμένους ὀλετῆρας εἰς τὴν ἐπερχομένην γενεὰν παρουσιάζει, ὅτι τὸ συμφέρον ψυχραίνει τὰ θερμὰ τοῦ ἔρωτος τῆς Πατρίδος στήθη, ἡ πλεονεξία ἀποτόμως προσβάλλει τὰς εὐαισθήτους ὅσῳ ἀτρώτους πτυχὰς τῆς εὐγενοῦς αὐτοῦ καρδίας, ἡ δὲ αἰσχροκέρδεια, τὰ μεγαλουργὰ καὶ ὑψηλὰ αὐτοῦ αἰσθήματα καταπολεμοῦσα, γεννᾷ ἀλλεπαλλήλως πολυειδεῖς δευτερευούσας καὶ τριτευούσας ἐκτρυφηλότητος, χαμαιζήλων ἡδονῶν, φθοροποιῶν τέρψεων, ἀγόνων καὶ μάλιστα ψυχοβόρων διασκεδάσεων, ἀκόσμων καὶ ἀσέμνων ἀποπλανήσεων καὶ μηδαμινῆς κενοδοξίας ἀνάγκας πολλαπλασιαζομένας καὶ ἐξογκουμένας, ὥσπερ κύματα τρικυμιώδους ὠκεανοῦ, ἀπειλοῦντα ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ καταβροχθίσωσιν αὔτανδρον τὸ παλαῖον καὶ δὴ ναυαγοῦν σκάφος τῆς Πολιτείας ἀπὸ πολλοῦ ἤδη διακλυδωνιζόμενον.

(ἀκολουθεῖ)

(α) Ὀδύσσεια Μνηστηροφονία.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Λαμβάνει τὴν τιμὴν νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς τοὺς ἀπανταχοῦ ἀνταποκριτὰς αὐτοῦ ὅτι πᾶσα αἴτησις αὐτῶν ἀφορῶσα εἰς συνδρομὰς δέον ν' ἀπευθύνηται πρὸς τὸν Ταμίαν κ. Π. Ραζῆν.

Πᾶσα ἐπιστολὴ περιέχουσα χρήματα δέον ν' ἀποστέλληται πρὸς αὐτὸν ἐπὶ συστάσει.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΙΑΣΕΜΙΔΟΥ.—10—ΟΔΟΣ ΒΟΡΡΕΩΣ—10.